

**"Барлығы майдан үшін!
Барлығы жеңіс үшін!"**

Ұлы Отан соғысы жылдарындағы
Шахтинск аймағының тыл еңбеккерлері

**"Все для фронта!
Все для Победы!"**

Труженики тыла Шахтинского региона
в годы Великой Отечественной войны

Шахтинск қаласының әкімдігі Шахтинск қаласы мәдениет, тілдерді дамыту, дене шынықтыру және спорт бөлімінің Шахтинск орталықтандырылған кітапхана жүйесі коммуналдық мемлекеттік мекемесі

Коммунальное государственное учреждение Шахтинская централизованная библиотечная система отдела культуры, развития языков, физической культуры и спорта города Шахтинска акимата города Шахтинска

"Барлығы майдан үшін! Барлығы жеңіс үшін!"

Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Шахтинск өңірінің тыл еңбеккерлері

«Все для фронта! Все для Победы!»

Труженики тыла Шахтинского региона в годы Великой Отечественной войны

Библиографиялық оқу құралы Библиографическое пособие

Шахтинск қ., 2025
г. Шахтинск, 2025

94(574.31-21) "1941/1945"

Б25

"Барлығы майдан үшін! Барлығы Жеңіс үшін!". Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Шахтинск өңірінің тыл еңбеккерлері: библиографиялық оқу құралы / құрастырушылар ұжымы «Шахтинск орталықтандырылған кітапхана жүйесі» КММ. - Шахтинск, 2025. – 139 б.

Бұл оқу құралы 1941–1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысы кезеңіндегі тыл еңбеккерлерінің жанқиярлық еңбегіне арналған. Шахтинск өңірінде әр жылдары 800-ден астам тыл еңбеккері өмір сүрген — олардың жанқиярлық еңбегі Ұлы Жеңіске жақындатты.

Ерекше құндылыққа Шахтинск қалалық мұрағаты мен Ардагерлер кеңесі ұсынған бірегей құжаттар, сондай-ақ тыл еңбеккерлерінің жеке естеліктері мен отбасылық фотоқұжаттары жатады.

Оқу құралы мектеп оқушыларына, студенттерге, мұғалімдерге, музей қызметкерлеріне, өлкетанушыларға және Ұлы Отан соғысы тарихына қызығушылық танытатын кең оқырман қауымға арналған.

«Все для фронта! Все для Победы!». Труженики тыла Шахтинского региона в годы Великой Отечественной войны: библиографическое пособие / сост. КГУ "Шахтинская Централизованная библиотечная система". – Шахтинск, 2025. – 139 с.

Настоящее пособие посвящено трудовому подвигу тружеников тыла в период Великой Отечественной войны 1941–1945 годов. На территории Шахтинского региона в разные годы проживало более 800 тружеников тыла — людей, чей самоотверженный труд приближал Великую Победу.

Особую ценность представляют уникальные документы, предоставленные городским архивом города Шахтинска, Советом ветеранов, а также личные воспоминания и фотографии тружеников тыла.

Пособие предназначено для широкой аудитории — школьников, студентов, преподавателей, работников музеев, краеведов и всех, кто интересуется историей Великой Отечественной войны.

Тыл еңбеккерлеріне.

Соғыс десе – сескенем,
Сезем қанды кештерін.
Жанарынан жас тамған,
Аналардың естерім.

Олар тылда тынбастан,
Төрт құбыла – майдандай.
Бір үмітпен, бір мақсат,
Күндіз-түні қайралдай.

Шешем менің тіккен тон,
Жіберілген жауға орай.
Қайыспаған, мықты жон,
Туған жердің ару-ай!

Жеңіс күнін жақын қып,
Жан аямай еңбек етті.
Елге деген ақ үміт,
Тарих болып тербетті.

Мұқағали Мақатаев

Құрметті оқырмандар!

2025 жылы біз Ұлы Жеңістің 80 жылдығын атап өтеміз. Бұл айтулы күн бізге майданда да, тылда да көрсетілген аталарымыз бен арғы аталарымыздың батылдығын, табандылығы мен адалдығын еске салады.

Қазақстан жеңістің ортақ ісіне зор үлес қосты. Соғыс басталғаннан бері 1 миллион 800 мыңға жуық қазақстандық майданға аттанды-олардың жартысынан көбі үйлеріне оралмады. Көрсеткен ерлігі мен батылдығы үшін жүздеген мың жауынгер ордендермен және медальдармен марапатталды. 500-ге жуық адам Кеңес Одағының Батыры атағына ие болды, ал 110-ы Даңқ орденінің толық кавалері болды.

Алайда, біз соғыс қимылдарының алдыңғы қатарында батылдық пен "Бәрі майдан үшін! Барлығы жеңіс үшін!" ұран астында күш-жігерін аямай, әйелдер, қарттар мен балалар жұмыс істеп тылдағы жұмыс ерлігімен бірге Жеңіске жеттік. Қазақстан жүздеген мың эвакуацияланғандарды қабылдап, еліміздің маңызды өнеркәсіптік және азық-түлік орталығына айналды. Республика қорғасын, мыс, молибден және басқа да құнды ресурстардың стратегиялық жеткізушісіне айналды.

Қарағанды облысы Майданды отынмен және азық-түлікпен қамтамасыз етуде ерекше рөл атқарды. Соғыс жылдарында мұнда 35 миллион тонна көмір өндірілді. Жерлестер ұйқысыз және тынығусыз жұмыс істеді, станоктарда, шахталарда және егістіктерде бір-бірін алмастырды. Облыс тек 5 миллион тоннадан астам нан, ал 700 мың тоннадан астам ет берді. Қызыл Армия атқан 10 оқтың 9-ы қазақстандық қорғасыннан құйылды.

Бүгін, 80 жылдан кейін, біз қаза тапқандарды еске алу алдында басымызды иіп, Жеңісті жақындатқандардың барлығына шексіз алғысымызды білдіреміз. Майдангерлер мен тыл еңбеккерлерінің ерлігі - біздің мақтанышымыз, тарихымыз және ортақ жадымыз, біз оны сақтап, болашақ ұрпаққа тапсыруға міндеттіміз.

Қымбатты шахтиндіктер!

Ұлы Жеңістің 80 жылдық мерейтой жылында Шахтинск қаласының Ардагерлер кеңесі біздің өңірдің тыл еңбеккерлерін кеңес азаматтарының бейбіт тыныштығын бұзған фашистік Германияны жеңген күнімен шын жүректен құттықтайды!

Сіз өзіңіздің жанқиярлық еңбегіңізбен Жеңіске баға жетпес үлес қостыңыз. Күндіз-түні сіз майданға кеткен Әкелер мен бауырлардың орнына станоктарда жұмыс істедіңіз. Сіз нан егіп, егін жинадыңыз, оны Отанын қорғаған жауынгерлерге жібердіңіз. Сіздің жауды жеңудегі еңбегіңізге баға жетпес! Соғыстан кейінгі жылдары елді бейбіт өмірге қайтарып, қираған экономиканы қалпына келтірген сіздің қолыңыз болды.

Соғыс жылдарында ерте жетілген балалардың жанқиярлық еңбегі өз Отанына деген үлкен сүйіспеншіліктің үлгісі болды! Сіз "жылы жерлерді" іздеген жоқсыз, сіз жалпы жеңіс пен еліңіздің болашағы үшін күн мен түні шаршамай жұмыс істедіңіз.

Құрметті тыл еңбеккерлері, фашистік лагерьлердің тұтқындары, қоршаудағы Ленинградтың балалары! Сіз өткен өмір біздің қала тұрғындарының көптеген ұрпақтары үшін батылдықтың үлгісі болып табылады. Сізге денсаулық, туыстарыңыз бен жақындарыңызға махаббат тілейміз! Сіз жаулап алған әлемді кез-келген қара күш бұзбасын! Балаларыңыз, немерелеріңіз және шөберелеріңіз бейбіт аспан астында өмір сүріп, болашаққа сеніммен қарасын!

Ұлы Жеңіс мерекесімен!

Құрметпен Сатова А. К.
Шахтинск қаласы Ардагерлер кеңесінің төрайымы

Тылда өткен өмір

**Тылда өткен тағдырларды кім білер,
Қайғы басқан, қабырғасы сөгілген.
Олар да бір майдан кешкен жылдарда,
Олар да бір батырлықты көгінген.**

**Етек-жеңін түріп алып анамыз,
Таңнан кешке тыным таппай жүрген күн.
Соғыс өрті шарпығанда даланы,
Тылда қалған еңбек те еді бір бел-бұл.**

**Шаршауды да, аштықты да ұмытқан,
Жеңіс үшін жүрек отын үрлеген.
Тылда жүрген сол бір жандар бүгінде –
Жеңіс күнін еңбегімен ірлеген.**

Қадыр Мырза Әлі

Ұлы Отан соғысы кезінде Қарағанды облысының майданға көмегі.

Ұлы Отан соғысы жылдарында Қарағанды облысы КСРО-ның ауыр өнеркәсіп өнімдерінің төрттен бірін берді және оның аумағында басып алынған жерлерден эвакуацияланған ірі кәсіпорындар орналасқан.

Қарағанды облысындағы алғашқы эвакуацияланған бекеттер 1941 жылдың шілдесінде пайда болды. Осыдан кейін Кеңес Одағының түкпір-түкпірінен келген жабдықтармен, қызметкерлермен, жұмысшылармен бірге өнеркәсіптік кәсіпорындардың аймағына "үлкен қоныс аудару" басталды.

Өнеркәсіптік кәсіпорындар

Соғыстың бірінші жылында біздің облысқа 23 мыңға жуық адам эвакуацияланды, ал Қазақстанда Одақтың түкпір-түкпірінен барлығы 430 мың адам болды. Соғыстың бірінші жылында Донбасс пен Мәскеу облысынан Қарағандыға 10 мыңнан астам жұмысшы мен көмір саласының мамандары келді, ал шахталардың бірін Донбасстан келген Алексей Стаханов басқарды.

Шахталарда негізгі жұмыс күшінің болмауына байланысты — ерлер — жасөспірімдер мен әйелдер жұмысқа тартыла бастады.

Соғыс жылдарында көмір өндіру 2,3 есе өсті, 39

шахта жұмыс істеді, онда 43 мың адам жұмыс істеді, оның 12 мыңы әйелдер.

Сонымен қатар, Теміртауға станция салу үшін Киев ЖЭО жабдықтары тасымалданды, ал Қарағанды, Жезқазған және Балқаш қалаларына түрлі-түсті прокат зауыты, Пархоменко атындағы Ворошиловград зауыты көшті.

Балқашта орналасқан Мариуполь және Керчь зауыттарының балық консервілеу цехтары аймақтағы балық өнеркәсібінің дамуын бастады. Көлде балық аулау артельдері екі есе күш салып жұмыс істеді.

Соғыс уақытында Қарағандыда алғашқы аяқ киім және кондитерлік фабрикалар ашылды, колхоздарда нан, көкөністер өсірілді - бұл майданның нағыз темір тылы болды. Қарағанды облысына

© Photo - Государственный архив Карагандинской области

эвакуацияланғандар жергілікті тұрғындармен қатар өнеркәсіптік кәсіпорындарда жұмыс істеді.

Қызықты факт:

50 жылдан астам уақыт бойы Кеңес үкіметі Қарағандыда екі ірі кәсіпорын-Пархоменко атындағы зауытының және Орджоникидзе атындағы Колчугин түсті прокат зауытының қызметін құпия ұстады. Олар тау-кен жабдықтарын шығарады деп есептелген, алайда құпиясыздандырылған мұрағаттар бұл кәсіпорындардың оқ-дәрі: миналар, бомбалар және химиялық оқ-дәрілер өндіргенін көрсетті.

Госпитальдер

Соғыс кезінде Қарағанды облысында алты эвакуациялық госпиталь жұмыс істеді. Эвакогоспитальдер Қарағандыда орналасқан және 1941 жылдың тамызынан 1944 жылға дейін жұмыс істеген. Облыстық клиникалық аурухананың терапевтік корпусында, 1-ші қалалық клиникалық аурухананың хирургиялық корпусында, Сұрыптау станциясының Мәдениет сарайында, сондай-ақ Жаңа Майқұдық станциясында жолда болғандарға.

Медицина қызметкерлері қиын жағдайда жұмыс істеуге мәжбүр болды: кейде қарапайым бинт, мақта, гипс, пенициллин және басқа да дәрі-дәрмектер жетіспеді. Содан кейін білім мен тапқырлық пайда болды.

Бинттерді арнайы дезинфекциялық ерітінділерге малынған, ал мақта кәдімгі жусанмен ауыстырылған. Мұнда кіші буын оқушылары да көмектесті: мектептен кейін 3-4 сынып оқушылары далаға

дәрілік шөптерді жинауға шығатын еді.

Жаралыларды емдеуге Украинадан келген әскери дәрігер хирург Герман Алапыкин үлкен үлес қосты, ол барлық эвакуациялық ауруханалардың кеңесшісі болды және көптеген адамдардың өмірін сақтап қалды.

Майданға жылы заттарды жинау

Қарағанды облысының мемлекеттік мұрағатында аудандық комиссия төрағасы НКВД Карлагтың Қызыл Армия үшін жылы заттар мен іш киімдерді жинау барысы туралы баяндамасы сақталған.

Саяси бөлімде Долинский ауылының бастауыш партия ұйымдары хатшыларының қатысуымен өткен кеңесте жылы

заттарды жинау туралы шешім қабылданды. Сондай-ақ ауыл қызметкерлерімен және олардың отбасыларымен кездесулер өткізілді, онда олар жылы киім жинау туралы жариялап қана қоймай, "Фашизмге қарсы күрестегі халықтардың бірыңғай майданы" тақырыбында баяндамалар оқыды.

Заттарды жинау үшін арнайы қабылдау пункттері ұйымдастырылып, сақтау қоймасы бөлінді. Құжатта 10-13 қыркүйекті қоса алғанда, Долинское кентінің біреуінен (бөлімшелерден заттар әлі түспеген) 266 зат жиналғаны атап өтіледі, оның ішінде: киіз етік – 31 жұп, қой терісінің жартылай жүні, мақта пальто – 11 дана, шинель – 2 дана, қолғап және биалай – 25 жұп, жылы іш киім - жейделер мен кальсондар – 20 дана, мақта шалбар мен телогрек – 10 дана, т. б. 1941 жылдың

желтоқсанында әскерилерге жаңа жылдық сыйлықтар жинау басталды.

Балалар үйлері

1942 жылы Қарағанды облысының аумағында балалар үйлерінде 1852 бала тұрды, оның ішінде эвакуацияланған балалар үйлерінен 800 адам келді:

Украина КСР Кировоград балалар үйі – 190 адам;

Стадницк-Воронеж облысы – 70 адам;

Жуковск-Харьковск облысы – 198 адам;

Коробкинск-Курск облысы – 136 адам;

Рыльск Курск облысы – 86 адам;

Рыльск мектепке дейінгі балалар үйі Курск облысы – 42 адам;

Харьков қаласының Саңыраулар мен мылқаулардың мектебі – 78 адам.

Соғыс кезінде тылдағы адамдар жалпы жеңіске жету үшін соңғы күштерін берді. Соғыс жылдарындағы қажырлы еңбегі үшін 35 қарағандылық сол кездегі ең жоғары еңбек атағы – Социалистік Еңбек Батыры атағына ие болды. Олардың ішінде дәрігерлер, астық өндірушілер, құрылысшылар, энергетиктер, кеншілер, металлургтер бар. Тыл еңбеккерлері де Жеңіс Күнін жақындатты, олар туралы ұмытпау керек!

1984 жылы Қарағанды қаласы Еңбек Қызыл Ту орденімен марапатталды. КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының Жарлығы: "Қала жұмысшыларының социалистік құрылыстағы еңбегі үшін, олардың елді индустрияландырудағы үлкен рөлін және Ұлы Отан соғысындағы неміс-фашистік басқыншыларды жеңуді қамтамасыз етуге қосқан елеулі үлесін атап өтіп, Қарағанды қаласын Еңбек Қызыл Ту орденімен марапаттаңыз" (Мәскеу, Кремль. 6 сәуір 1984 ж.)

*Мақала Қарағанды облысының мемлекеттік
мұрағатының интернет-көздерінен және құжаттарынан
жасалған.*

**АРДАГЕРЛЕРСІЗ бәріңізде,
Тылда болған да, соғысқан да,
Сізді қажырлы еңбегіңіз үшін,
Көтерді халық тұғырға.**

Отан алдындағы еңбекшілер: бет-жүзіндегі тарих.

Әубәкіров Қиса

Әубәкіров Қиса 1934 жылы 9 ақпанда Бұқар жырау ауданының Қызылжар ауылында (бұрынғы Тельман ауданы) шаруалар отбасында дүниеге келген. Әкесі Әубәкір мен шешесі Жібек ауылда жұмыс істеген. 1922 жылы туған үлкен ағасы Койшан 1941 жылы майданға шақырылып, Мәскеу шайқасында қаза тапты. Оның қайтыс болғаны туралы отбасы 1943 жылы ғана хабар алды.

Шолпан апа 1937 жылы үш жасында қайтыс болды.

1940 жылы Қиса қазақ мектебінің бірінші сыныбына барды. 1941 жылы соғыс басталып, қазақ мектебі жабылып, Қиса орыс тілінде оқытатын мектептің бірінші сыныбына қайта барды. Оқу-тәрбие процесін қайта құру мәселесі туындады. Ресей Федерациясынан, Беларуссиядан, Украинадан халықты жаппай эвакуациялауға байланысты орыс, поляк, украин тілінде оқытатын мектептер ашылды. Мектептегі сабақтар 1 қазаннан басталды. Мұғалімдер жетіспеді және сыныпта 1-2, 4-5 сынып оқушылары бірден оқыды. Оқушылар бірден екі сабақты бірге тыңдады.

1942 жылдың басында Бұқар Жырау ауданы өзен ауылынан неміс халқы Қызылжарға көшірілді. Ауылдың барлық тұрғындары диверсия болмас үшін қоныс аударды. Қисаның отбасы Жаңаталап ауылына көшті. 1942 жылдың басында Бұқар Жырау ауданы Узинка ауылынан неміс халқы Қызылжарға

көшірілді. Ауылдың барлық тұрғындары диверсия болмас үшін қоныс аударды. Қисаның отбасы Жаңаталап ауылына қоныс аударды.

Соғыс әйелдердің, қарттардың және балалардың иығына ауыр салмақ түсірді. Олар майданға кеткен Әкелер мен үлкен ағаларды ауыстыруға мәжбүр болды: далада жұмыс істеу, нан өсіру, ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіру. Ең жас тыл еңбеккерлері шамамен 10 жаста еді. Қиса былай деп еске алады: "Мектептегі сабақтар мамыр айында аяқталып, тек қазан айында басталды. Осы уақыт ішінде балалар колхозда, егін егуде, токта астықты бастырып, астықты орталық қоймаға тасымалдауға қатысып, жұмыс қолдары қажет болған жерде жұмыс істеді". Соғыстың барлық жылдарында мектеп оқушылары Жеңісті жақындата отырып, адал оқыды және жұмыс істеді.

1952 жылы Қиса 10 сыныпты бітіріп, "Қазақстанның 30 жылы" колхозында есепші болып жұмыс істей бастады. 1954 жылдан 1961 жылға дейін Бұқар жырау ауданы Ақтөбе ауылдық кеңесінің хатшысы болып жұмыс істеді. 1962 жылы Қисаны Чапаев кенттік Кеңесінің төрағасы болып сайланды және бұл қызметте 1965 жылға дейін қызмет етті. Осы уақытқа дейін ол КСРО Коммунистік партиясының қатарына қосылды. 1970 жылдан 1974 жылға дейін пошта бөлімшесінде Қарағанды облысы Бұқар жырау ауданы Ақтөбе ауылында меңгеруші болып жұмыс істеді. Амангелді атындағы совхоз құрылғаннан кейін Қиса совхоз директорының шаруашылық жөніндегі орынбасары болып жұмыс істеді. 1975 жылы Ақтөбе ауылдық кеңесінің төрағасы болып сайланып, 1983 жылға дейін сол жерде қызмет атқарды. Сайлау мерзімі аяқталғаннан кейін Амангелді атындағы совхозға директордың орынбасары қызметіне қайта оралып, 1990 жылға дейін сол жерде жұмыс істеді.

1990 жылы Абай қаласына көшіп, "Шерубай - Нұра" шахтасында төрт жыл тау-кен жұмысшысы болып жұмыс істеді, 1994 жылы зейнетке шықты. 1994 жылы Шахтинск қаласына тұрақты тұруға көшті.

Әубәкіров Қиса 1955 жылы отбасын құрып, бес бала тәрбиелеп, алты немере мен бес шөбере өсірді.

Бирюкова Анна Сергеевна

Бирюкова Анна Сергеевна, мен 85 жастамын, зейнеткер, еңбек ардагері, тыл еңбеккері, Ақмола облысы Зеренді станциясында дүниеге келдім.

1941 жылы Ұлы Отан соғысы басталған кезде мен 11 жаста едім. Осы уақыттан бастап біз, жасөспірімдер, колхоздағы жұмысқа кірістік.

Біз алдымен арамшөптермен жұмыс істедік. Бірақ жылдар өтті, біз өстік және соғыстың төрт жылында бізге қиын жұмыс тапсырылды. Шабындықта тырмамен жұмыс істедік, шөп шабатын машинадан кейін шөпті қолмен тырмалап, ортақ үйіндіге әкелді, содан кейін оларды колхоз фермасына шөп қорасына апарды. Малға арналған қысқы дайындық.

Содан кейін егін жинау уақыты келді, таңертеңнен кешке дейін жұмыс істеуге тура келді. Астықты комбайннан тоққа апарды, онда бидай кептіріліп, желімделді. Сепаратор сияқты қолмен айналдыратын осындай орайтын қанаттар болды: таза астық төгілді, қалдықтар бөлек. Біз бұл астықты бұқалармен колхоз сарайларына апардық, содан кейін басқалары, ересектер, аудан орталығына элеваторға апарды.

Барлығы "Барлығы майданға, барлығы жеңу үшін" деген ұранға бағынды. Біз үшін бұл жұмыс қуаныш болды: біз, Соғыс балалары, шынығып, табиғатқа жақын жерде өстік орман, көл. Бұл жұмыс жазда болды, ал қыста біз мектепте оқыдық, бірақ қыста біз бүкіл сыныппен фермаға жүгірдік, сауыншыларға көмектестік, кішкентай бұзауларға, торайларға күтім жасадық, оларды тамақтандырдық, суардық, торларды тазаладық.

Біз Жеңіс ісіне өз үлесімізді қосқанымызды мақтан тұттық. Бұл жай ғана "Барлығы майданға, барлығы жеңу үшін" немесе "Біздің ісіміз дұрыс, Біз жеңеміз" немесе "Жеңіс бізде болады" деген сөздер емес. Бұл соғыс уақытындағы ұрандар. Біз бұл ұрандарды дала қызметкерлеріне дала диірменіне апардық, оларға майданнан хаттар оқыдық, оларды қиын жұмыста қолдадық. Барлық жұмысшыларды шабыттандырған бұл сөздер 80 жылдан кейін де есімізде.

Міне, 1945 жыл келді. Жеңіс! Соғыстың аяқталуы. Қуаныш та, көз жасы да, өйткені әр отбасында майданда қаза тапқандар болды. Бірақ бәрібір Жеңдік деп қуанғанымыз сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес.

Большакова Клара Петровна.

Большакова Клара Петровна 1930 жылы Чита облысында дүниеге келген. Ұлы Отан соғысы басталған кезде ол 11 жаста еді-ол тек төрт сыныпты бітірді.

Соғыс қозғалыстары оның туған жерлеріне тікелей әсер еткен жоқ, бірақ сол жылдардағы тыл майданнан бөлінбес жартысы болды. Ауыл тез уақытта бос қалды - ересек ер адамдардың барлығы соғысқа кетті. Әйелдер мен аналар оларды егістікте, ағаш кесуде, мал шаруашылығында алмастырды. Балалар да жұмыс істеуге мәжбүр болды.

Клара, басқа мектеп оқушылары сияқты, мектепте пешпен жылытуға көмектесті: сабақтан кейін олар ағашты аралап, сындырып, әр пешке жеткізді. Жетінші сыныпты бітіргеннен кейін ол ересектермен бірге жұмыс істеді — ол орманда отын жинаумен айналысты. Бұл қиын және қауіпті жұмыс болды: ағаштарды құлату, кесу, бөлу және ағаш үйінділеріне жинау керек болды.

Жазғы демалыс демалыс сияқты өтпеді. Балалар егістіктерде жұмыс істеді — картопты арамшөптерден тазартып, қопсытып, дәнді дақылдарды жинауға қатысты. Күзде оқу жылы кідіріспен басталды: алдымен егін жинау керек болды. Олар ыстық күн астында жұмыс істеді, көбінесе үзіліссіз, тіпті ересектер де әрдайым жеңе бермейтін тапсырмаларды орындады.

Соғыс жылдары балаларды қатайтып, жинады. Олар тез өсіп, қиындықтарды жеңуге және бір-біріне көмектесуге үйренді. Сол жылдары оқу нағыз сынақ болды. Дәптерлерді ескі кітаптар алмастырды-жолдар арасында жазды. Сия күйе мен қызылша

шырынынан жасалған еді. Оқулықтар жетіспеді - біреуі бес-алты оқушыға беріліп жатты.

Әр таң сайын мектепте майданның қысқаша мазмұны басталды. Жауынгерлерге сәлемдемелер жіберілді-қолғап, биалай, шұлық, оны аналар, әжелер, балалардың өздері тоқыды. Бұл заттар қолдан жасалып туған үйінің жылуын және жеңіске деген сенімін алып жүрді.

Күйеулерсіз қалған аналар ауыл өмірінің барлық жүктерін иықтарына алып жүрді: олар шөп, отын жинады, дәнді дақылдарды жинады, малды бағып отырды. Таңертеңнен кешке дейін жұмыс істеді. Төлем ретінде еңбек күндері болды, яғни іс жүзінде өтеусіз. Бірақ ешкім шағымданбады - бәрі білді: әркімнің жұмысы Жеңісті жақындатты.

Соғыс аяқталғаннан кейін Клара Петровна Чита педагогикалық институтына түсіп, жоғары білім алды.

1939 год

1969 жылы Шахтинск қаласына келіп, № 3 орта мектепте жұмыс істей бастады. Отыз жылдан астам уақыт бойы Клара Петровна тарих пен үй шаруашылығынан сабақ берді, әр оқушыға шын жүректен қамқорлық көрсетті және әріптестері арасында терең құрметке ие болды.

1983 жылы ол лайықты демалысқа шықты, бірақ кейін де мектеп өміріне белсенді қатысуды жалғастырды.

Бутенина (Стежко) Зинаида Васильевна

Зинаида Васильевна Бутенина (Стежко) 1928 жылы 25 желтоқсанда Вологда облысында, "Дикая" станциясында дүниеге келген. Әкесі Василий Андреевич станцияда теміржолшы болып жұмыс істеген. Анасы Евгения Васильевна үй шаруасындағы әйел болған. Отбасы көп балалы болды-сегіз бала. Тағы үш ұл болды, бірақ олар қайтыс болды. Зинаида үлкен балалардың бірі

болды. Үлкен балалар әкесіне

вокзалда ағаш кесуге көмектесті. Мектепте Зина бірінші сыныпты өткізіп жіберіп, бірден екінші сыныпқа барды. Ол тек бес сыныпты бітірді, алтыншы сыныпта анасы емтиханға жібермеді, өйткені үй шаруашылығында жұмыс істеу және көмектесу, кіші балалармен отыру қажет болды.

Жылдар аш болды, отбасы үлкен, Зина Қытай бақтарында, жем-шөп дайындауда және егін жинауда жұмыс істеуге мәжбүр болды. Үстелде нан сирек болды - жабайы пияз, қалақай, қайың бүршіктері-мұндай рацион әр отбасында болды. Киім, аяқ киім де болмады, балалар ескі киімдерді үлкен балалардың артынан киіп жүрді, бүкіл отбасыға бір пима болды.

Соғыс басталған кезде Зинаида он үш жаста еді. Ол барлық төрт әскери жыл бойы артельде жұмыс істеді, Қызыл Армия мүшелеріне аяқ киім, жартылай пальто, гимнастерка, телогрейка, пальто жөндеді. Халық қиын өмір сүрді, тапқан жұмыс үшін жұмыс күндері белгіленіп төленбеді, әсіресе соғыстың алғашқы жылдарында тамақ негізінде жеке шаруашылық бар адамда болған, нан әрдайым жетіспеді. Нанды қоспалармен пісірілді, картоп, картоп қабығы қосылды. Соғыста

картоп екінші нан ретінде, көптеген отбасылар үшін жалғыз тамақ болды. Көктемде адамдар далада күзден қалған қалған шіріген картопты алып, оны тамақ етіп жеді.

Соғыстан кейін ол Сібірде, Красноярск өлкесінде, Саяно-Шушенская ГЭС-те тұрды, онда ол күйеуімен кездесті, екі қыз туды. Осы уақытта Зинаида күйеуімен бірге колхозда жұмыс істеді, күйеуінің ата-анасымен бірге тұрды. 1960 жылы күйеуі қайтыс болғаннан кейін Түркістанға әпкесінің қызына кетті, содан кейін балаларымен Өзбекстанға көшті. Содан кейін олар бүкіл отбасымен Жезқазған облысының Қаражалындағы туыстарына көшті. Зейнеткерлікке шыққанға дейін Зинаида Васильевна Қаражалда горбыткомбинатта, ательеде тігінші болып жұмыс істеді. 2004 жылы Шахтинск қаласына тұрақты тұруға көшті.

Соғыс кезіндегі үздік жұмысы үшін Зинаида Васильевна "Тыл еңбеккері" медалімен марапатталды, сондай-ақ адал еңбегі үшін басқа да марапаттары мен грамоталары бар.

Герасимова Евгения Васильевна

Герасимова Евгения Васильевна 2015 г.

Евгения Васильевна Герасимова 1935 жылы 14 қарашада Липецк облысының Стотлянк ауданында орналасқан Красавка ауылында дүниеге келген.

Ауылда өмір қиын болды, соғыс басталған кезде әйелдер де, қарттар да, балалар да бұрынғыдан да көп жұмыс істеуге мәжбүр болды. Барлық ер адамдар майданға кетті. Жергілікті тұрғындар шөп жинап, оны байлап, болашақ дақылдарға топырақ дайындады.

Сонымен қатар, олардың күнделікті міндеттеріне картопты арамшөптерден тазарту және төбелеу, сондай-ақ жылыту үшін орманнан бұтақтарды жинау кірді. Суық мезгілде олар егістіктерден мұздатылған картопты жинады, содан кейін олар колхозға кетті. Сонымен қатар, қыста ауылдың әйелдері қиын уақытта сарбаздарды қолдап, майданға жіберу үшін қолғаптарды тоқып жатты.

1959 год

Қаппасов Болтан (Бексұлтан)

1931 жылы 20 қыркүйекте Ақмола облысы Краснознамен ауданының "Қазқоскөл" ауылында дүниеге келген. Ата-аналар колхозда жұмыс істеді, ауылшаруашылық жұмыстарымен айналысты. Болтан дүниеге келгенде анасы қайтыс болды. Бала жеті жасқа толғанда, оның әкесі мен әкесінің ағасы Садуакасты қуғын-сүргінге жіберді.

Болтанды тәтесі (әкесінің әпкесі) қамқорлыққа алды. Әкесі Ұлы Отан соғысында айып батальонына түсіп, Сталинград майданында соғысқан. Ол ешқашан үйіне оралмады-Сталинград маңында жоғалып кетті. Садуакас ағай Калымада қатаң режимдегі колонияда өткізген он жеті жылдан кейін үйіне оралды.

Фашистік басқыншылар елге шабуыл жасаған кезде Болтан 10 жаста еді. Бірақ, балалық шағына қарамастан, ол колхозда ересектермен бірге жұмыс істеді. Қыста, борандар, аптаға созылған қатты аяздарда кішкентай Болтан 10-15 км қашықтықта малға шөп алуға барды.

Техниканың жетіспеушілігінен ауыл тұрғындары бұқаларды отырғызып, жер жыртып, бидай егіп, малға шөп жинады. Сонымен қатар, Үкімет колхоз тұрғындарын азық-түлік салығын төлеуге міндеттеді. Бір жыл ішінде әр ауладан тауық еті бар-жоғына қарамастан 70 жұмыртқа, сондай-ақ 12 кг май мен 50 кг ет беру керек болды.

Ия, сол кездегі адамдардың күш-жігеріне таңданбау мүмкін емес. Барлығы көп жұмыс істеді және ашуланбады. Олардың еңбегі фашистерді жеңуге қосқан үлесінің бір бөлігі екенін білді.

Төрт жылға созылған соғыс аяқталған кезде халықтың қуанышында шек болмады. Бұл күні колхоз басшысы Алшымбай

Болтанға адал еңбегі үшін 3 метр шыт матадан сыйлап оған бірінші медаль табыс етті.

1949 жылдың наурыз-қараша айлары аралығында Қарағанды фабрика-заводтың мектебінде оқыды. Алты айдан кейін шахта бастығы Т. Күзембаевтың басшылығымен "Қарағандыкөмір" комбинатының "Сталинкөмір" тресінің № 44/45 шахтасында жұмыс істей бастады.

1958 жылы Болтан отбасымен бірге Шахтинск қаласына тұрақты тұруға көшеді. Көшкеннен кейін ол каротаж экспедициясына жұмысқа орналасады, содан кейін солтүстік-батыс геологиялық барлау партиясына жұмысқа орналасады.

1969-1996 жылдары "Долинская" шахтасында жұмыс істеді.

Оның жанқиярлық жұмысы марапаттарға ие болды. 1974 жылы Болтан Қаппасов "Еңбек батыры" медалімен, 1981 жылы "Еңбек Қызыл Ту" орденімен, "Еңбек ардагері" медалімен, 1984 жылы "Құрметті шахтер" атағымен марапатталды. Бес бала тәрбиелеп, немерелері мен шөберелері бар.

Қапшасов Болтанның отбасы

Семья Капшасова Болтана

Костельцева Любовь Матвеевна

Костельцева Любовь
Матвеевна 1935 жылы 18
қыркүйекте Воронеж облысында
дүниеге келген. Соғыс
басталғанда ол небәрі алты жаста
еді. Естеліктерден: «Жылдың ең
ұзақ күні 1941 жылы маусымның
22 жұлдызы ыстық және шуақты
болды. Сонда Жылдың ең
қайғылы болатынын ешкім
білмеді. Бұл күн қаншалықты

алыс, бірақ жыл сайын қайғы мен
есте сақтау бізге сол кезде үйге қандай үлкен апат келгенін
түсінуге мүмкіндік береді.

Гитлерлік Германия КСРО-ға шабуыл жасап, Ұлы Отан
соғысы басталған уақыты еске түседі. Мен сол кезде ересектердің
неге біреуді қарғап жылайтынын жақсы түсінбедім. Неліктен жас
жігіттер иық сөмкелерімен бір жерге баратын болды. Кіндік әкем
мені иығына отырғызып, біз бір жерге баратын болдық. Оның
әйелі қолында кішкентай қызымен бірге жүрді және қатты
жылады.

Біз ол кезде Мәскеу маңындағы көмір бассейнінде тұрдық.
Біздің екі қабатты алты үйіміз барактардың арасына көтерілді.
Мұнда негізінен техникалық қызметкерлердің отбасылары, жас
отбасылар өмір сүрді. Барлығы балалы болды, барлығы өте
жақсы тату өмір сүрді. Мереке күндері олар үстелдерді шығарып,
дастархан жинап, мерекелік тағамдар, үлкен самауырлар қойып,
тойлады. Жігіттер мен қыздар лапта ойнады. Оларға барактарда

тұратын кеншілер қосылды. Бір күні барлық тұрғындар біздің үйдің барлық ер адамдарын соғысқа жіберу үшін жиналды.

Фашистер біздің шахталарды қалай бомбалағаны есімде. Аспанды жау ұшақтарының қара тобы жауып тұрды. Балалары бар әйел көршілер бізге келіп, еденге отырды, балаларды құшақтады, ал анасы, ол үйдегі ең үлкені, айналдыру дөңгелегіне отырып, ескі әндерді ақырын шырқады. Сонда әдемі әндерді естіп қорқынышымыз жайылған сияқты болды..

Фашистер Мәскеуге қарай ұмтылды. Олар көп болмаса да, біздің қалада болып кетті. Үш аптадан кейін Беловтың атты әскері оларды Доннан қуып жіберді. Жойылғанды қалпына келтіру керек болды. Әйелдер шпалдарды қалай сіңіргені есімде. Біз сондай-ақ қолымыздан жағымсыз иісті және нашар жуылатын ерітіндімен шпал щеткаларын жағуға мәжбүр болдық.

Шахталарды қалпына келтіру үшін біздің қалаға тұтқынға алынған немістер әкелінді, барактарға қоныстанды. Менің үлкен әпкем сол жерде тазалаушы болып жұмыс істеген. Жатақхана коменданты оған немістердің іш киімін жууды ұсынды. Анасымен сөйлескеннен кейін ол үйге тігілген кальсон мен көйлек әкелді. Анам оларды қайнатып, содан кейін жуып, шаю үшін тоғанға баратынбыз. Онда анам кірді шайып тастады, мен оларды роликпен ұрдым. Кірді кептіргеннен кейін, біз оны рубельмен үтіктедік (затты илектеу түйреуішке орап, рубельмен айналдырдық). Бұл Мен үшін ең қиын жұмыс болды.

Бір кезде қыста № 29 шахтаның қосалқы шаруашылығында жұмыс істеген көршіміз мені өзімен бірге алып кетті. Біз әйелдер жұмыс істейтін бөлмеге кірдік. Олар пішіндерді топырақпен толтырды, оларды нығыздады. Біраз уақыттан кейін формалардың толтырылған негізі алынып тасталды. Бұл шымтезек ыдыстары болды. Біз балалар шымтезек құйып, үлкендерге бердік, олар қысып толықтырып жібереберді.

Маған сол жерде жұмыс істеген ұнады. Үзілістерде біз терриконникке көтеріліп, тақталардан төмен қарай домаладық. Содан кейін қайтадан жұмыс. Кейде бізді үйге арбамен апаратын. Жазда біз қызанақ, қияр, сәбіз, шалқан, картоп жинадық.

1943 жылы мен үлкен балалармен бірге мектепке бардым. Олар өз сыныптарына кетті, мені дәлізде күтуге қалдырды. Мұнда мені мектеп директоры көріп, 1-сыныпқа апарды. Осылайша мен шәкірт болдым. Сынып өте үлкен, оқушылар көп, барлығы үлкен балалар. Бізде 8 адам болды. Біз тез дос болдық және бір-бірімізді ренжітпедік. Біздің компания жеңілмейтін болды. Мектептен кейін біз щавель теріп, далада сәбіз жұлып алу үшін Николаевское ауылына шалғынға бардық, ол үшін кейде ауланы айналып күзететін адамнан таяқ жедік.

Біздің әйелдер бидай, қара бидай, сұлы жинау үшін "Верный путь" колхозына барып, бізді өздерімен бірге алып кетін. Біз шоқтарды алып жүрдік, тоқыма токитын иірімдерге қызмет жасадық. Біз еркін және қанағаттанарлық болдық. Қандай

дәмді бидай тұқымы. Күздің соңында бізді колхозға қырыққабат, қызылша, сәбіз және картоп жинауға апарды.

Жазғы демалыста біздің тобымыз тас жолға, оны көпірлеуге көмектесеміз деп сұрандық. Бізді үш адамнан бір жарымдыққа отырғызып, тас қарьерге апарды. Онда біз тастарды тиедік, ал қалада қалған жігіттерді түсіріп, жол салған шеберге апардық. Бұл үшін бізге ақша төленді.

Қажет болса, біз әрқашан тез жинала алдық, бірақ біз қаланың әр түкпірінде тұрдық және телефондар болмады. Бізді № 29 шахтаның ауласында жұмыс істеуге шақырған кезде де біз осылай тез жиналдық. Біз ағаш кесетін зауыттағы қалдықтарды тазаладық. Сол жылы біз екі жігіттен айырылдык.

Біз бұл жұмысымыз майдангерлерге көмектесетінін және Жеңісті жақындататынын білдік.

Әрқашан есімізде: кез-келген адам, тіпті өз күштерінен де, жеңісті жақындата алады. Тек батыллықтың, Отанға деген үлкен сүйіспеншіліктің арқасында ғана халқымыз аман қалып, жеңіске жетті. Соғыс жеңіспен аяқталды, бірақ біздің көптеген адамдарымыздың есінде соғыстың ащысы мен өлімімен есте қалды.

Красносельская Елизавета Васильевна

Красносельская Елизавета Васильевна Алтай өлкесінің Ключевский ауданы Северка ауылында Крымских Василий Федорович пен Дарья Степановнаның көп балалы отбасында үшінші бала болып дүниеге келді. Ол 14 жасында болғанда Ұлы Отан соғысы басталды. Сол кезде оның отбасы Омбы облысындағы

Сібір зауытының қосалқы шаруашылығында тұрды. Оның әкесі сол кезде осы қосалқы шаруашылықтың бастығы болған.

Ауылдарынан 3 км қашықтықта Молотов ауылында мектеп болды. Соғыс басталған кезде мектеп жабылып, барлық ер адамдар бірден майданға алынды. Фермада тек әйелдер, қарттар мен балалар қалды. Елизавета Васильевнаның әкесі де майданға алынды, кейінірек оған бронь келді, бірақ ол енді үйге оралмады. 1943 жылы одан хаттар келмеді, кейінірек Крымский Василий Федорович жоғалып кетті деген хабарлама келді.

Соғыс басталысымен 300 бас қашар қосалқы шаруашылыққа айдалды. Оларды бағуға екі жасөспірім қыз тағайындалды, олардың бірі Елизавета Васильевна болды. Таңертеңнен кешке дейін, ыстықта да, жаңбырда да ат үстінде қыздар "Барлығы майданға, барлығы жеңу үшін!" деген ұранды есте сақтап өз міндеттерін адал орындады

Қыста бұл қашарлар бөлінді, Лиза досымен бірге сол қашарларды таратты, сауыншы-әжелеріне, ал бұзаулар бұзауларды қараушыларға берілді. Бұл ауыр жұмыс болды.

Әр сауыншының 12-14 сиыры болды, солар үшін олар жауап берді. Соңғы 12 қашар бөлінген кезде, олар Елизавета Васильевнаға сеніп тапсырылды, ол кезде ол 15 жаста еді. Ол бұл қашарлардың ең әлсіз екеніне қатты алаңдады, бірақ оның қажырлы еңбегімен ол олардың күшейіп, көп сүт бере бастағанына қол жеткізді. 12 сиырын сауғаннан кейін Лиза сауыншы кемпірлерге көмектесуге асықты, оны мейірімділігі мен еңбекқорлығы үшін жақсы көрді.

Елизавета Васильевна өзінің алғашқы сыйлығын 1946 жылдың күзінде, Ұлы Отан соғысындағы ерен еңбегі үшін медалін алды. Ол сол кезде 19 жасқа толды.

Бірнеше жыл сауыншы болып жұмыс істегеннен кейін, оған үлкен сепаратордағы жұмыс жүктелді. Сүтті сепаратордың тостағанына құю үшін ол толық Шелек сүтпен баспалдақпен көтеріліп, төмен түсіп, сепаратордың тұтқасын бұрады. 300 бас сиырдан бастап сүт көп болды. Мұнда Елизавета Васильевна да еңбекқорлықпен еңбек етіп, қажырлы еңбек етті.

Жылдар өтті, 1962 жылы Елизавета Васильевна Шахтинск қаласына көшті. Ол сол кезде үйленген және 5 баласы болған. Ең кіші қызы 1 жаста еді. Содан кейін ол Новосибирскіге жіберілді, кесу машинасының операторы ретінде оқыды. Сабын зауытын ашқаннан кейін ол осы мамандық бойынша сұйық жуғыш заттар цехында жұмыс істеді.

Сабын зауытында жұмыс істей отырып, ол алты марапатқа ие болды: екеуі ұзақ мерзімді адал еңбегі үшін, Коммунистік еңбек соққысы, социалистік жарыстың жеңімпазы және 10-шы бесжылдықтың ударнигі.

Елизавета Васильевна-лайықты үлгі. Көп ұзамай және еңбекке толы ұзақ өмір сүргеннен кейін, ол жас ұрпаққа еңбек пен өз Отанын сүйуге нұсқау беріп, ешқашан көңілін қалдырмады.

Кузнецова Валентина Сергеевна

1947 год

Валентина Сергеевна Кузнецова 1932 жылы 1 қаңтарда Орынбор облысы Костино ауылында колхозшы отбасында дүниеге келген.

Естеліктерден: "Біздің үлкен туыстарымызда Түрік науқанындағы әскери ерлік үшін орденнің барлық төрт дәрежесіне ие болған ұлы атасы Наум — толық Георгиевский кавалері болды. Ал Ұлы Отан майданына он бір ер адам кетті. Төртеуі

оралмады. Олардың арасында Жас мұғалім Костя Солдатов, Кеңес Одағының Батыры бар. Ол небәрі 26 жаста еді. Ол Польшаны азат ету кезінде қайтыс болды.

Әкесі 1941 жылдың күзінде майданға кетті. Үйде әжесі, атасы мен анасы қалды-ол біздің әкеміздің орнына. Мен тыл еңбеккерімін. Мен екі сінлімді қарап отырған кезде тоғыз жаста едім. Мен бұзауларға, тауықтарға қамқорлық жасадым, қиярды суардым, құдықтан су тарттым. Ірімшік зауытына салынатын салық есебінен сүт алып жүрдім, Вестова ауылдық кеңесінде кезекшілік еттім.

Бригадир бізді көкөніс плантациясына және жаздың соңында тоққа жұмысқа жиі жіберді. Олар үлкен егістіктерден астық әкелді. Әйелдер оны қолмен сепкен, ал біз көмектесуге тырысып, стендтерге тұрып, жақын жерде жұмыс істедік. Таңертең олар астықты ағынға шашып, оны күні бойы ағаш күректермен айналдырды. Кешке олар жаңбырдан ылғалданбау үшін бір жерге жинап тырмалады.

13 жасымда мен шабындықта жұмыс істедім. Бізді далаға бір аптаға алып кетті. Онда біз шөпті кептірдік, оны қолмен қаздық, ересек әйелдер малды қарады. Жас жігіттер ат тырмасында жұмыс істеді. Біз жақсы көңіл-күймен жұмыс істедік - еңбек жарыстарына қатыстық, ал біздің бригада жеңген кезде көңіл-күй керемет болды!

Қыста мен мектепке қуана бардым. Мен жақсы оқыдым - майданда әкемді қуантқым келді. Мектепте де жарыстар болды - кім сарбаздарға үй жүнінен шұлық немесе қолғап байлайды. Содан бері мен тоқуды тоқтатпадым — қазір балалар мен немерелер үшін.

Соғыс кезінде Беларусьиядан балалар үйі біздің ауылға көшірілді. Бір өте суық қыста балалар отбасыларына таратылды. Бізге жараланған жауынгерлер де емделуге жіберілді - олардың туған жерлері басып алынды. Бізде Курск облысының Михаилі тұрды - оның оң аяғы бүгілмеді және оның етік киіп немесе қар құрсауынан өтіп бара жатқанын көру ауыр болды...

Менің күйеуім Кузнецов Петр Ильич - фашистік лагерьлердің жас тұтқыны. Бастапқыда Псков облысының бұрыштары ауылынан шыққан. Біз екеуміз де шахта салушымыз. Алдымен Мәскеу облысында жұмыс істек, ал 1960 жылы мамырда партия бізді Қарағандыға жіберді. Күйеуім алдымен шахталар салды, содан кейін көмір өндірді. Мен "Шахтинскжилстрой" трестінде және СУ-18-де зейнеткерлікке шыққанға дейін жұмыс істедім. 51 жыл бірге өмір сүрдік. Біздің екі ұлымыз және екі немереміз бар. Мен осындай адаммен кездескені үшін тағдырға ризамын. Біз ешқашан артықшылыққа ұмтылған емеспіз-елдің мүдделері біз үшін ең маңызды болды.

Өмір өз бағытымен өтеді. Бірақ мен соғыс басталған күнді де, Жеңіс күнін де жиі еске аламын. 9 мамыр-жеңісіміздің салтанаты. Біз оны жүрегімізде үлкен жеңілдікпен қарсы алдық. Митингте барлығы қатты айқайлады " Ура! ». Аналарымыз бен

әжелеріміздің қуанышы мен қайғысының көз жасын ұмытпаспын...

Жеңіс күндерінің бірінде соғысқа қатысушы, қазір марқұм В. Новинский маған: Егер сіз болмасаңыз, онда біз не істер едік? Бұл сөздер менің жүрегімді жылдар бойы жылытып келеді.

Біздің отбасыларымыз мейірімді және берік болсын. Өйткені, отбасы мықты болған кезде-мемлекет те берік болады. Бұл әңгіме тіпті сол кездегі балалар да ересек адам ретінде жұмыс істей алатынына және білетініне күмәнданатындарға жауап береді. Бәрін айтуға сөз жетпес...».

Лубинская Раиса Ульяновна

Раиса Ульяновна
Лубинская 1927 жылы 9
қыркүйекте Брянск облысы
Почепский ауданы Чопово
ауылында дүниеге келген.
Оның балалық шағы қиын
кезеңге тура келді: 1941 жылы
Ұлы Отан соғысы басталған
кезде ол небәрі он төрт жаста
еді.

1 шілде соғыс
басталғаннан бастап барлық
еңбекке қабілетті тұрғындар қорғаныс шебін салуға
жұмылдырылды. Олар қолмен жұмыс істеді — техникасыз,
күректермен және киркалармен, баспаналар мен траншеялар
салынды. Адамдар өз жерлерін қорғау үшін қолдан келген бәрін
жасады.

Содан кейін немістер ауылға келді. Оккупацияда қиын
өмір басталды. Адамдар аштықтан зардап шекті, бейбіт уақытта
тамақ деп айталмайтын, қиын уақытта соны тамақ деп жеді.
"Шырша мен липаның жапырағын... Осот, қалақай-бәрі де
тамақ деп жедік", - деп еске алды Раиса Ульяновна.

1943 жылы Брянскіні босату басталды. Артқа шегініп, жау
қираған үйлер, қосалқы ғимараттарды қалдырды, көбінесе бүкіл
көшелер өртенді. "Біздің көшеде төрт үй өртеніп кетті, тек
снарядтар мен оқтарынан және ауылдық кеңес өртеніп кетті", -
деді ол.

Барлық сынақтарға қарамастан, өмір жалғасты. 1952
жылы Раиса Ульяновна "Тыл еңбеккері" медалімен
марапатталған еңбек майданының қатысушысы Владимир
Кирилловичке үйленді. Олардың отбасында екі ұл дүниеге келді.
Раиса Ульяновна Лубинская 1927 жылы 9 қыркүйекте Брянск

облысы Почепский ауданы Чопово ауылында дүниеге келген. Оның балалық шағы қиын кезеңге тура келді: 1941 жылы Ұлы Отан соғысы басталған кезде ол небәрі он төрт жаста еді.

1 шілде соғыс басталғаннан бастап барлық еңбекке қабілетті тұрғындар қорғаныс шебін салуға жұмылдырылды. Олар қолмен жұмыс істеді — техникасыз, күректермен және киркалармен, баспаналар мен траншеялар салынды. Адамдар өз жерлерін қорғау үшін қолдан келген бәрін жасады.

Содан кейін немістер ауылға келді. Оккупацияда қиын өмір басталды. Адамдар аштықтан зардап шекті, бейбіт уақытта тамақ деп айталмайтын, қиын уақытта соны тамақ деп жеді. "Шырша мен липаның жапырағын... Осот, қалақай-бәрін де тамақ деп жедік", - деп еске алды Раиса Ульяновна.

1943 жылы Брянскіні босату басталды. Артқа шегініп, жау қираған үйлер, қосалқы ғимараттарды қалдырды, көбінесе бүкіл көшелер өртенді. "Біздің көшеде төрт үй өртеніп кетті, тек снарядтар мен оқтарынан және ауылдық кеңес өртеніп кетті", - деді ол.

Барлық сынақтарға қарамастан, өмір жалғасты. 1952 жылы Раиса Ульяновна "Тыл еңбеккері" медалімен марапатталған еңбек майданының қатысушысы Владимир Кирилловичке үйленді. Олардың отбасында екі ұл дүниеге келді. Раиса Ульяновна Лубинская 1927 жылы 9 қыркүйекте Брянск облысы Почепский ауданы Чопово ауылында дүниеге келген. Оның балалық шағы қиын кезеңге тура келді: 1941 жылы Ұлы Отан соғысы басталған кезде ол небәрі он төрт жаста еді.

1 шілде соғыс басталғаннан бастап барлық еңбекке қабілетті тұрғындар қорғаныс шебін салуға жұмылдырылды. Олар қолмен жұмыс істеді — техникасыз, күректермен және киркалармен, баспаналар мен траншеялар салынды. Адамдар өз жерлерін қорғау үшін қолдан келген бәрін жасады.

Содан кейін немістер ауылға келді. Оккупацияда қиын өмір басталды. Адамдар аштықтан зардап шекті, бейбіт уақытта тамақ деп айталмайтын, қиын уақытта соны тамақ деп жеді. "Шырша мен липаның жапырағын... Осот, қалақай-бәрін де тамақ деп жедік", - деп еске алды Раиса Ульяновна.

1943 жылы Брянскіні босату басталды. Артқа шегініп, жау қираған үйлер, қосалқы ғимараттарды қалдырды, көбінесе бүкіл көшелер өртенді. "Біздің көшеде төрт үй өртеніп кетті, тек снарядтар мен оқтарынан және ауылдық кеңес өртеніп кетті", - деді ол.

Барлық сынақтарға қарамастан, өмір жалғасты. 1952 жылы Раиса Ульяновна "Тыл еңбеккері" медалімен марапатталған еңбек майданының қатысушысы Владимир Кирилловичке үйленді. Олардың отбасында екі ұл дүниеге келді.

Майорова Галина Яковлевна

Майорова Галина Яковлевна 1929 жылы 15 сәуірде Орал облысы Ялуторов ауданы Кутилово ауылында жұмысшы отбасында дүниеге келген. 1937 жылы Красноярск өлкесінің Минусинск ауданындағы жерлік ауылында 1 сыныпқа барды.

Соғыс кезінде барлық оқушылар жазда дала жұмыстарында жұмыс істеді:

олар малға шөп шабып, қара бидай мен бидай жинады, шөпті үйірге жинап, бричкаларға апарып, ересектермен бірге сол жерде ұнтақтады. Балалардың міндеттеріне мектепті жылыту үшін отын жинау кірді. Жылқы бөлінді және күн сайын кез-келген ауа-райында: боранда, қатты аязда балалардың келесі тобы орманға отын жинауға барды. Балталармен шүберектерді кесіп, мектепті аздап жылыту үшін өлі ағаш жинады. Қыста кешке ересек әйелдермен бірге қыздар майданға шұлық пен қолғап тоқыды. Осы ауыр сынақтардың барлығы кішкентай Галя мен оның құрдастарының нәзік кішкентай қолдарына түсті.

1945 жылы Галина жеті жылдық мектепті бітіріп, педучилищеге түсіп, бір жыл оқыды, ағасының талабы бойынша орта мектепке оралды. 1948 жылы орта мектепті үздік бітіріп, Томск медициналық институтына түсіп, 1954 жылы педиатрия мамандығы бойынша үздік бітірді.

Институттан кейін Саран қаласында педиатр - дәрігер болып жұмыс істеді. 1956 жылы Чурубай – Нұра кентінде (қазіргі Абай қаласы) балалар консультациясын басқарды. 1960 жылы

отбасымен бірге Тентек ауылына көшіп келді, ол 1961 жылы Шахтинск қаласы болып өзгертілді, онда қалалық педиатр болып жұмыс істеді. 1964 жылы "Тополек" балалар туберкулез санаторийінің директоры болды.

1991 жылдан бастап 2000 жылы еңбек сіңірген демалысына шыққанға дейін қалалық денсаулық сақтау бөлімінің маманы болып жұмыс істеді.

Денсаулық сақтау саласындағы ерекше еңбегі, мінсіз еңбегі және қоғамдық жұмысы үшін жоғары санатты дәрігер Г. Майорова: "Құрмет Белгісі", "Еңбек Қызыл Ту" ордендерімен, "Адал еңбек үшін", "Еңбек ардагері", "Қызыл Крестке 100 жыл", "Республикалық ардагерлер ұйымына 20 жыл" медальдарымен, "Мерейтойлық медальдармен" марапатталды Ұлы Отан соғысындағы жеңіс " 65 жыл, 70 жыл, 75 жыл.

Галина Яковлевна көп уақытын қоғамдық қызметке арнады: 1961 жылдан бастап 5 шақырылым қалалық еңбек депутаттары Кеңесінің депутаты болып сайланды, тұрақты жұмыс істейтін денсаулық сақтау комиссиясын басқарды, қалалық кәсіподақ комитетінің төрайымы, қалалық соғыс және еңбек ардагерлері кеңесінің төрайымы болып сайланды.

Мишин Владимир Захарович

Мишин Владимир Захарович 1932 жылы 14 қазанда Тула облысының Сонинино шағын ауылында Колхозшылар отбасында дүниеге келген. Оның анасы сауыншы, әкесі жылқы баққан, жеті бала тәрбиелеген - төрт қыз және екі ұл. Соғыс олардың ауылына жеткенде, жас балалар 9-10 жаста еді. Үлкен әпкелер еңбек майданына кетті – олар траншеялар дайындады, кішілері күректер мен құралдар

әкеліп тұрды.

1941 жылы қарашада немістер ауылға келді. Екі апта бойы оккупанттар жергілікті тұрғындардың үйлерін басқарып, оларды өздері үшін жұмыс істеуге, малға жем дайындауға, сиыр саууға мәжбүр етті. Екі аптадан кейін Кеңес әскерлері келді, немістер шегініп, үйлерді өртеп, құс пен малды атып тастады. Ауылдың сексен үйден 7-10-шақтысы қалды.

Тірі қалғандар бұрын болмаған қиындықтарға тап болды. Баспанасынан айырылған отбасылар қалған үйлерде, бір бөлмеде жеті-сегіз адамнан, тар және төзгісіз жағдайда ортақ пештің жанында жылынып жатты. Колхоз сарайлары, қираған ғимараттар, тіпті қоралар да тұрғын үйге айналды. Адамдар үйде жасалған шалаштар салып, малдармен бірге ұйықтап, аязда кем дегенде жылуды іздеді. Аштық қорқынышты болды. Тірі қалғандар аман қалу үшін тауықтар мен торайлардың күйдірілген өлекселерін жинап, жеді. Екі ұзақ қыста Володя көрші ауылда орналасқан мектепке бара алмады. Мәселе аяқ киімнің болмауы. Балалар мектепке барып, кезек-кезек екі тәпішке бөлді. Тек 1944 жылы, он екі жасында, Володя ақыры мектепке бара алды, бірақ бірден екінші сыныпқа, біріншісін жіберіп алды.

Оқу күні ауыр физикалық еңбекпен ұштастырылды. Сабақтан кейін, көптеген балалар сияқты, Володя далада жұмыс істеді, жер жыртып, қара бидай, сұлы, тары және қарақұмық отырғызды. Егін піскен кезде балалар тоқыма тоқып, оларды сүйреп апарып, астықты ұнтақтауға қатысып, қоймаға апаратын. Әр жұмыс күні жұмыс күні ретінде есептелді, тек жарты килограмм қара бидай төлейтін. Бұл аз ақы үшін күні бойы жер жыртуға тура келді. Барлық өнімдер майданға берілді, сондықтан аштық өмірдің тұрақты серігі болып қала берді. Барлық қиындықтарға қарамастан, Володя мектепте жақсы оқыды. Оның күш-жігері байқалды және он екі жасында ол туралы «Егін үшін» атты газетінде мақала жазды. Ол төрт сыныпты бітіріп, әскерден кейін білімін жалғастырып, кешкі мектепке барды.

1949 жылы ол Тула қаласындағы құрылыс училищесіне оқуға түсті. Столяр-тесля (ағаш ұстасы) мамандығын алып, еңбек жолын шахтада бастады.

1960 жылы әйелі мен ұлымен бірге тың игеру мақсатында Қазақстанға қоныс аударды. 1961 жылы №11 құрылыс басқармасына жұмысқа орналасты. Екі жыл бойы отбасы Қарабас ауылында тұрып, кейін Тентек кентіне көшіп келді.

Ол мұнда шахта құрылысында белсенді еңбек етті. 1980 жылға дейін шахтақұрылыс басқармасында жұмыс істеді, кейін он жыл бойы ПАТП-да (өндірістік автокөлік кәсіпорны) еңбек етті. 1992 жылы зейнетке шықты.

Морозова Анна Павловна

Анна Павловна Морозова 1924 жылы Ростов облысы Колушкин ауданының Большинка ауылында кедей шаруа отбасында дүниеге келген. Естеліктерден: "менің анам оқу және жазу дағдыларына ие болмады, Әкем, мүгедек, бастыру қондырғысындағы апаттан оң қолынан айырылғаннан кейін, көп ұзамай 1930 жылы соқыр болды. Алты жыл бойы мен оған 1937 жылы қайтыс болғанға дейін қамқорлық

жасадым.

Мен жеті сыныпты бітіріп, жақсы білім алдым, бірақ 1941 жылы соғыстың басталуымен оқуды жалғастыруға мүмкін болмады. Оның орнына мен тракторда жұмыс істеген колхозда жұмыс істеуге тура келді. 1942 жылдың аяғында Морозовская ауылының маңында траншеялар қазыдым, одан да ертерек Сталинградқа мал айдайтын едім. Сталинградтың өзінде Мен ешқашан болмасам да, менің жұмысымның орны Качалинская станциясы болды.

1943 жылы маусымда біздің аймақ бомбаланып, келесі күні неміс әскерлері келді. Біз ормандарды паналадық, өйткені біздің ферма тек сегіз үйден тұрды. 1943 жылы желтоқсанда Қызыл армия біздің территориямызды босатып, бізді өгіздер мен жылқыларға оқ-дәрі жеткізуге жіберді. Осы операциялар кезінде үнемі бомбалау жүргізіліп жатқанда қатты суық болды.

Біз үйге келгенде зақымдалған және қираған тракторларды қалпына келтіру жұмыстары басталды. Анам аштықтан зардап шекті, мен көрші ауылдарға барып, садақ

сұрауға тура келді. Осы кезде Мәскеу маңында жараланып қолсыз қалған ағам оралды.

1944 жылы сәуірде ағам анам екеумізді Қазақстанға Долинка кентіне апарды, онда ол Карлагта тазалаушы болып жұмысқа орналыстырылды, тапсырыс бюросына сатушы болып жұмыс істеді. 1946 жылы мен бухгалтерлік курстарды сәтті аяқтап, есепші болып жұмыс істей бастадым. 1958 жылы желтоқсанда мені қысқартты, содан кейін мен Учкомбинатқа ауыстырылдым, онда әртүрлі лауазымдарда зейнеткерлікке шыққанға дейін жұмыс істедім: бухгалтер, есепші, оператор және кассир.

Моторгин Владимир Алексеевич

1934 жылы 10 маусымда Мучкан ауданының Тамбов облысында дүниеге келген. Володя 7 жасқа толғанда соғыс басталып, әкесі Отанын қорғау үшін майданға кетті. Анасының қамқорлығында үш адам қалды: әжесі мен екі ұлы. Барлығы жұмыс істеуге мәжбүр болды. Жеті жасар балаға алдымен қоянға күтім жасау міндеттері

жүктелді. Қоян ғимараты жабылған кезде Володяны мұздыққа кәдеге жарату үшін жіберді, онда әйелдер пресспен жұмыс істеді, ал балалар шикізат әкелді. Мұз өзенде кесіліп, өгіздердің көмегімен жеткізілді. Көктемде мұз ашылып, жарылып, армияға арналған азық-түлік қоймасына жіберілді.

Бала жаңбырдың болмауына байланысты іс жүзінде ештеңе өспеген алқаптарда шөптерді жинауға мәжбүр болды. Тамақтануға негізі лебеданы қолданыдған, бірақ көбінде ол кездескен жоқ. Шай күйдірілген тағам негізінде қайнатылды, кейде жалбыз табылса, қосылады. Күзде отбасы сығындыны мен патоканы алатын еді. Картоп өсірілетін ауылдың шетінде балалар аршылған қабықтарын жинап, содан кейін кептіріп, кебекпен араластырып, шелпек пісірді.

1947 жылы отбасы туыстарының шақыруымен Қарағандыға қоныс аударды. Олар бұзаулардың вагондары деп аталатын жүк вагондарында келді, сол вагондарда жалғыз жылу беретін станцияларда тапқан заттарды жағып жылытылатын буржука пеші болды. Саяхат шамамен екі аптаға созылды, адамдар суықтан зардап шекті. Қарағандыға келгеннен кейін олар төбесінде терезесі бар блиндажда тұрды, жаңбырлы ауа-райында су үйге ағып жатты. Білім алып оқу проблемаға

айналды, Володя бағдарламадан үнемі артта қалып жүрді, өйткені нан алу үшін кештен кезек алуға тура келді. 1947 жылы құрғақшылық болды, нәтижесінде нашар өнім пайда болды: нан кейде алынатын, ал кейде алынбады.

Он үш жасар бала жазғы демалыста топографиялық экспедицияда жұмыс тауып, геологтарға карталар дайындаумен айналысты. 1953 жылы мамырда ол Пархоменко зауытында токарь шәкірті болып жұмысқа орналасты, содан кейін токарь болды және шәкіртін оқытты. Жоғары жүктеме жағдайында ол екі ауысымда жұмыс істеуге мәжбүр болды.

Қыркүйек айында ол әскерге шақырылды, әскерді Белоруссияда өтті. Өз міндеттерін ержүрек орындағаны үшін оны полктің туының қасында суретке түсіріп, естелік сыйлық беріп, демалысқа жіберді. Ол 1958 жылы желтоқсанда сержант атағын алып демобилизацияланды.

Қызметтен кейін Владимир Саран қаласында жүргізуші болып жұмыс істеді. 1961 жылы тамызда Тентек кентіне қала мәртебесі берілген кезде ол Шахтинск қаласына көшіп, он жыл бойы қалалық кеңесте жүргізуші болып жұмыс істеді, содан кейін ҰШСМ-ге ауысты. 1977 жылы ол жедел жәрдем станциясына ауысып, гараж меңгерушісі және 20 жыл жедел жәрдем жүргізушісі қызметін атқарды. 1977 жылы тамызда ол лайықты демалысқа шықты.

44 жыл 6 айды құрайтын бүкіл еңбек жолында ол ұйымдар мен мекемелерде әртүрлі ынталандырулар алды. Спорт әрқашан оның өмірінің маңызды бөлігі болды, ішімділік пен темекі шегу оны ешқашан қызықтырмады. Қазіргі уақытта, 90 жасында Владимир Алексеевич көлікті жүргізуді жалғастырады, белсенді түрде өзіне іс тауып жұмыссыз отырмайды. Оның өмірлік ұраны-еңбек пен қозғалыс. 1977 жылы ол қауіпті қылмыскерді ұстау кезінде көрсеткен ерлік үшін облыстық ішкі істер басқармасының Құрмет грамотасымен марапатталды.

Никонов Иван Владимирович

Никонов Иван Владимирович 1936 жылы 13 қыркүйекте Шахан кентінің тұрғыны болып дүниеге келген. Естеліктерден: "Мен соғыс жылдарындағы балалық шақ туралы естеліктермен бөліскім келеді. Менің ата-анам Қарағандыда № 20 шахта ауданында тұрды. Әкем осы шахтада жұмыс істеген. Оның қару-жарағы болды. Кеншілер тылда

қалды. Біз саман баракта тұрдық. Отбасында үш бала болды. Бірде ата-анам мені ескі қалаға пойызбен апарды. Ол кезде пойыз жүретін теміржол желісі болған, бағыты: - жаңа қала-ескі қала. Олар пойыздан түсіп, басқа вокзалға келді. Онда бірнеше вагон тұрды. Оларды жылу шыбықтары деп аталатын еді. Адам көп болды, айқай естілді, жылады. Менің атамды майданға шығарып салған мезгіл еді.

Мен мектепке барғанымда, біздің ауданда балабақшадан басқа: дүкен, су бекеті, асхана, емхана, бір қабатты мектеп, саябақтың жанында Жданов атындағы клуб, ат ауласы бар екенін білдім. Дүкендегі негізгі өнімдер карточкалар бойынша берілді. Су бекетінен су талондар арқылы жіберілді. Менің есімде қалған ақша: - шахтер Стаханов бейнеленген қағаз - рубль. Лениннің бейнесі бар 30 рубль қызыл түсті вексель. Майдандағы жағдай туралы мәліметтер радио арқылы таратылып, газетке басылды.

Ол кезде қыс қатал, аязды және қатты боран болатын. Киім жөнінде жағдай жаман болды. Жиі суық тиіп, үсіп, ауыратын едік. Оқумен де қиын болды. Дәптерлер мен оқулықтар жетіспеді. Бір оқулық екі-үш оқушыларға берілді. Кейде

газеттерге жазуға тура келді. Сабын, сіріңке - жетіспеушілік болды...

Кейде демалыста мен әжемнің жанында ескі қалада тұрдым, ол самостройка және землянкалар деген жерде тұрды. Землянканың терезесі төбеде орналасқан. Мұнда Пархоменко зауыты, Қаздрамтеатр, Копайгород, нан зауыты, базар, Қиыр саябақ, дәріхана болды. Базарда өнімдерді, астықты киімге және керісінше айырбастауға болатын еді. Ойпаттағы шахтадан алыс емес жерде көмір қабатының жер бетіне шығуы болды. Жазда және күзде адамдар кішкентай тауашаларда жасырын түрде балталармен, қыста көмір жағып үйді жылыту үшін кесектерін жұлып алатын еді.

Бір қайғылы оқиға есімде. 1945 жылдың бірінші мамырында № 20 шахтада жарылыс болды. Көптеген адамдар қайтыс болды. Жданов атындағы клубқа табыттар орнатылды, адамдар қаза тапқан кеншілермен қоштасты. Оларды саябақтың артындағы бір үлкен қабірге жерледі.

Кейін біз Саранға көштік, ал оқудан кейін Шаханға көшіп кеттік. Еңбек жолын 1959 жылы наурызда «Шахтопроходка» құрылыс басқармасында маркшейдер лауазымында бастадым. Мен Кемерово облысының Прокопьев тау-кен техникумын бітірдім. Мені Шахан кентінің ауданына жіберді. Ол кезде №12,13 болашақ шахталардың тік оқпандары қазылды. Шахан кенті сол кезде бірнеше казармадан тұратын елді мекен болған. Жатақхана да болды. 1959 жылы қарашада мен әскерге кетіп, әскерден кейін оқуымды жалғастырдым. Қарағанды политехникалық институтын бітірген. 1967 жылы тау-кен инженері электромеханик дипломымен № 14 шахтаға жұмысқа шықтым. 1976 жылдан бастап «Молодежная» шахтасында учаскенің механигі, кенжар жабдықтары бойынша аға механик болып жұмыс істедім. 1996 жылы жасына байланысты зейнетке шықтым».

Сидоров Григорий Васильевич

Григорий Васильевич Сидоров 1928 жылы 14 ақпанда Шығыс Қазақстан облысы Бұқтырма ауданында орналасқан Северное ауылында дүниеге келген. Соғыс басталған кезде ол небәрі 13 жаста еді, ал өгей әкесі майданға жұмылдырылды.

Анасына бес баланы тамақтандыру қиын болды, отбасына көмектесуге тура келді, осы жағдай Григорийді мектепті тастап, карамель цехына баруға мәжбүр етті. Алты ай жұмыс істегеннен кейін ол жұмыстан шығып, электр цехына оқуға түсу туралы шешім қабылдады.

15 жасында ол Петровская шахтасында жұмыс істей бастады. Еңбек жағдайлары өте қиын болды: Григорий қатарынан екі ауысымда жұмыс істеуге мәжбүр болды. Алайда, анасы мен бес бауырына қолдау көрсету қажеттілігі оны жұмысын жалғастыруға мәжбүр етті. Жұмыстан кейін ол бауырламен және достарымен бірге мұздатылған картоп пен бидай жинау үшін егістіктерге барды.

Ерте жастағы қиындықтар мен отбасына қамқорлық жасау қажеттілігі соғыс уақытындағы қатал шындықтардың куәсі болған Григорийдің күшті мінезін қалыптастырды.

Бала кезіндегі қиындықтар мен отбасына қамқор болу қажеттілігі Григорийдің мықты мінезін қалыптастырды, ол соғыс кезіндегі ауыр шындықтың куәсі болды.

Кейін оның өмір жолы Шахтинск қаласымен тығыз байланыста болды, онда ол еңбек жолын жалғастырып, кен өндірісінің дамуына өз үлесін қосты.

Стихияс Валентина Федоровна

Валентина Федоровна Стихияс 1932 жылы Башқұртстанда, ауылда дүниеге келген. Отбасы көп балалы болды, өте қиын өмір сүрді. 1938 жылы отбасы Солтүстік Қазақстан облысына, Соколовка ауылына көшу туралы шешім қабылдады.

Соғыс басталған кезде Валентинаға тоғыз жас толған еді, және ол көптеген басқа балалар сияқты ересектерге көмектесті. Әйелдер жерді сиырлармен жыртып, балалар сиыр бағып, бұзауларды қарады. Жазда олар арамшөптерді жұлып, күзде өнім жинаумен айналысты, сондай-ақ өз үй маңындағы жерлерде де еңбек етті. Жинау науқанынан кейін олар егістіктен қалған масақтарды терді.

Соғыс жағдайында отбасы майдан үшін киім-кешек, азық-түлік жинап, сарбаздарға шұлық тоқыды. Киімнің тапшылығы да өз әсерін тигізді — кейде бала мектепке бармай қалатын, өйткені аяқ киімі немесе жылы киімі болмайтын. Алайда барлық қиындықтарға қарамастан, ересектермен бірге олар қолдан келгенше Жеңісті жақындатуға тырысты.

60-жылдары Валентина отбасымен бірге сол кезде өңірдің өндірістік орталықтарының бірі ретінде қарқынды дамып жатқан Шахтинск қаласына қоныс аударды.

Чувикова Мария Григорьевна

Мария Григорьевна Чурикова 1933 жылы 14 қазанда Орел облысында орналасқан шағын сұлулық орталығында дүниеге келген. Бұл ауылда оның балалық шағы өтті. Соғыс басталған кезде Мария сегіз жасқа толды және ол көптеген балалар сияқты ересек адамға көмектесуге мәжбүр болды.

Ауылдағы өмір ауыр болды. Егін жинау маусымында ол анасымен бірге жұмыс істеп, масақтар мен бауларды тасуға көмектесті. Жатудан кейін қалған масақтарды жинап, оларды колхозға тапсыратынбыз. Сондай-ақ келесі жылы егу үшін картоп дайындап, мұқият сұрыптап алатынбыз.

Жазда тоңған картопты жинап, оны қайта өңдеу үшін колхозға өткізетінбіз. Қыста майдандағы сарбаздар үшін қолғап пен шұлық тоқыдық.

Кейін оның өмір жолы Шахтинск қаласымен байланысып, ол осы жерде еңбек етіп, өңірдің дамуына үлесін қосты және соғыс жылдарындағы еңбек ерлігін ұмытпай сақтады.

Шавалиева Елизавета Федоровна

Елизавета Фёдоровна Шавалиева 1934 жылы 12 тамызда Татарстанда, Кулучи ауылында дүниеге келген. Естеліктерінен: «Соғыс басталғанда, менің жастым жетіде еді.

Соғыстың қиын жылдарында біздің бес балалы отбасымыз анасына үй шаруасында белсенді түрде көмектестік. Әкесі, өкінішке орай, майданда қайтыс болды, ал анасы жұмыста далада болған кезде әжесі кішілеріне қамқорлық жасады. Жаз айлары еңбекке толы болды: біз картоптағы арамшөптермен және бидай дақылдарымен айналыстық. Мектептегі мұғалім бізді далада жұмыс істеуге жіберді. Бидайды жинау үшін қаптрады ұстадық, өйткені сүйреп апара алмадық, тым кішкентай болдық. Азық-түлік жетіспеді және біз аштық сезіндік, өйткені колхоз егінін алуға тыйым салынды.

Қыста үйде жылы болу үшін біз орманға отын жинауға бардық. Анам бізді таңғы сағат төртте оятқан сайын, біз тұрып, киініп, тоңбау үшін бұтақтарды жинауға баруымыз керек еді. Қиын жылдар болды, қандай да бір жолмен өмір сүру керек еді, сондықтан бәрі де, үлкен де, кішкентай балалар да жұмыс істеді.

1956 жылы біз Қазақстанға, алдымен Вольный кентіне көштік, содан кейін 1961 жылы Шахтинск қаласында қоныстандық. Мен өз өмірімді моторист ретінде шахтада жұмыс істеуге арнадым. Мен қызымды тәрбиеледім, енді немерелерім мен шөберелерімнің жетістіктеріне қуананып отырмын».

Шаурман Самуил Карлович

Самуил Карлович Шаурман 1929 жылы 4 сәуірде Саратов облысында дүниеге келген. Отбасы көп балалы, тоғыз бала болды. Барлығы ауыл шаруашылығымен айналысып, колхозда жұмыс істеді. 1933 жылы ата-аналар Ақмола облысына, Эркегелі ауданына, Благодатное ауылына көшуге шешім қабылдады.

Дәл осы жерде Самуилды Ұлы Отан соғысы басталғанда тап болды, ол кезде жасөспірім 13 жаста еді. Көптеген ер адамдар майданға аттанып, кейбіреулері еңбек армиясына шақырылды. Жас жігітке ерлер атқаратын жұмыстарды орындауға тура келді — сиырлармен, өгіздермен және жылқылармен жер жыртып, егін егіп, оны жинады. Шөп шауып, жинады, сондай-ақ майдан қажеттіліктері үшін киім-кешек пен азық-түлік жинауға қатысты.

Ұлы Отан соғысы жылдарындағы жанкешті еңбегі мен іске адалдығы үшін ол «1941–1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысында жанқиярлық еңбегі үшін» медалімен марапатталды.

Кейін Самуил өмірін Шахтинск қаласымен байланыстырды. Ол шахтерлер өлкесінің игілігі үшін еңбек етіп, қаланың дамуына лайықты үлес қосты.

Штоль (Пух) Тамара Николаевна

Штоль (Пух) Тамара
Николаевна, 1936 жылы 30 сәуірде
Көкшетау облысы Тактоград
ауылында дүниеге келген.

Естеліктерінен: «Соғыс
кезінде өміріміз өте ауыр, кедей
болды. Көмек сұрадық, аштықтан
аман қалу үшін бидай масақтарын,
шөптерді тердік, сиыр мен қой
бақтық. Өмір сынақтары төзгісіз
болды: төрт ағам аштықтан қаза

тапты.

Жеті жасымда мектепке бара бастадым, өйткені оның
киімдері мен аяқ киімдері жоқ. «Ағам училищеде оқыды, мен
мектепке тек ол маған резеңке етік жібергеннен кейін ғана бара
алдым».

1948 жылы бүкіл отбасы Қарағанды қаласына көшті. 1950
жылы Киров ауданында орналасқан №20 Қарағанды мектебінің
екінші сыныбына түстім. Төрт сыныпты сәтті бітіріп, содан кейін
паспорт алып, бесінші пошта бөлімшесінде пошташы болып
жұмысқа орналастым. 1954 жылы тұрмысқа шығып, үш бала
тудым.

1963 жылы олар Шахтинск қаласына көшіп, сол жылы
пошташы болып, үшінші пошта бөлімшесіне жұмысқа
орналастым. Бұл қызметте отыз жылдан астам жұмыс істедім.
1986 жылы зейнетке шығып, еңбек жолын аяқтадым.

Труженикам тыла

**Когда земля от крови стыла,
Когда горел наш общий дом,
Победу труженики тыла
Ковали праведным трудом.**

**Когда фашизму рвали тело
Отцы, мужья и сыновья,
В тылу бурлило и кипело –
Трудилась Родина моя.**

**Сильнее стали женщин плечи,
Взрослели дети на глазах.
Горели доменные печи,
Рожь колосилась на полях.**

**Все для Победы! Все для фронта!
А сами – в поле и к станку,
Чтобы отправить хлеб и танки.
На фронт солдату-мужику.**

**Все отдавали: силы, средства...
Война тащила за собой
Детей, не ведающих детства,
И женщин с горькою судьбой.**

**Жива еще в потомках память,
Тех героических времен –
Советским труженикам тыла
Низкий наш земной поклон!**

Б. Поляков

Уважаемые читатели!

В 2025 году мы отмечаем 80-летие Великой Победы. Эта знаменательная дата напоминает нам о героическом подвиге, проявленном как на фронтах, так и в тылу, о мужестве, стойкости и самоотверженности наших дедов и прадедов.

Казахстан внёс огромный вклад в общее дело Победы. С начала войны на фронт ушли около 1 миллиона 800 тысяч казахстанцев — более половины из них не вернулись домой. За проявленную доблесть и отвагу сотни тысяч воинов были награждены орденами и медалями. Около 500 человек удостоены высокого звания Героя Советского Союза, а 110 стали полными кавалерами ордена Славы.

Однако Победа ковалась не только на передовой. В тылу, под лозунгами «Всё для фронта! Всё для Победы!», не щадя сил, трудились женщины, старики и дети. Казахстан принял сотни тысяч эвакуированных и стал важнейшим промышленным и продовольственным центром страны. На его территории были размещены десятки заводов, перевезённых из западных регионов. Республика стала стратегическим поставщиком ценных ресурсов, свинца, меди, молибдена и др.

Карагандинская область сыграла особую роль в обеспечении фронта топливом и продовольствием. За годы войны здесь было добыто 35 миллионов тонн угля. Земляки работали без сна и отдыха, сменяя друг друга у станков, в шахтах и в полях. Только хлеба область дала более 5 миллионов тонн, а мяса — свыше 700 тысяч тонн. 9 из 10 пуль, выпущенных Красной Армией, были отлиты из казахстанского свинца.

Сегодня, спустя 80 лет, мы склоняем головы перед памятью павших и выражаем безмерную благодарность всем, кто приближал Победу. Подвиг фронтовиков и тружеников тыла — это наша гордость, наша история и наша общая память, которую мы обязаны сохранить и передать будущим поколениям.

Дорогие шахтинцы!

В юбилейный год 80-летия Великой Победы Совет ветеранов города Шахтинска от всей души поздравляет тружеников тыла нашего региона с Днём Победы над фашистской Германией, нарушившей мирный покой советских граждан!

Вы внесли неоценимый вклад в Победу своим самоотверженным трудом. Днём и ночью вы стояли у станков, заменяя отцов и братьев, ушедших на фронт. Вы сеяли хлеб и собирали урожай, отправляя его бойцам, защищавшим Родину. Ваши заслуги в Победе над врагом — неоценимы! В послевоенные годы именно ваши руки восстанавливали разрушенное хозяйство, возвращая страну к мирной жизни.

Самоотверженный труд рано повзрослевших в военные годы детей стал примером большой любви к своей Родине! Вы не искали «тёплых местечек», вы трудились без усталости день и ночь, ради общей Победы и будущего своей страны.

Дорогие наши труженики тыла, узники фашистских лагерей, дети блокадного Ленинграда! Жизнь, прожитая вами, служит примером мужества для многих поколений жителей нашего города. Желаем вам здоровья, любви родных и близких! Пусть мир, завоёванный вами, не нарушится никакими чёрными силами! Пусть ваши дети, внуки и правнуки живут под мирным небом и с уверенностью смотрят в будущее!

С праздником Великой Победы!

С уважением Сатова А. К.
Председатель Совета ветеранов города Шахтинска.

Спасибо вам, труженик тыла!

**Спасибо вам, труженик тыла,
за мужество в годы войны.
Недолгая юность застыла
в развалинах брестской стены.
Вас ждали недетские игры
по двадцать часов у станка.
Пылали немецкие «Тигры»,
хлебнув тылового пайка.**

**Спасибо вам, женщины, дети,
за щедрость колхозных полей.
За счастье в бумажном конверте.
За веру в отцов, сыновей.
За то, что солдата укрывала
шинель на холодном ветру.
Спасибо вам, труженик тыла,
за ваш героический труд.**

**Спасибо за «ИЛы», «Катюши».
Мы все перед вами в долгу.
Вы в небе, на море, на суше
вздыхнуть не давали врагу.
За то, что нас мама учила
читать и писать,
Спасибо вам, труженик тыла.
Вы с нами сегодня опять.**

Н. Болтачева

Помощь Карагандинской области фронту во время Великой Отечественной войны.

В годы Великой Отечественной войны Карагандинская область давала четверть всей продукции тяжелой промышленности СССР, и именно на ее территории расположились эвакуированные крупные предприятия из оккупированных мест.

Первые эвакуированные пункты в Карагандинской области появились в июле 1941 года. После этого началось “большое переселение” в регион промышленных предприятий вместе с оборудованием, сотрудниками, рабочими со всего Советского Союза.

Промышленные предприятия

За первый год войны в нашу область эвакуировали около 23 тысячи человек, всего же в Казахстане оказалось 430 тысяч людей со всего Союза. Из Донбасса и Подмосковья в Караганду в первый год войны прибыло свыше 10 тысяч рабочих и специалистов угольной отрасли, а одну из шахт возглавил приехавший из Донбасса Алексей Стаханов.

Из-за отсутствия главной рабочей силы на шахтах – мужчин – к работе стали привлекать подростков и женщин

За годы войны добыча угля увеличилась в 2,3 раза, действовало 39 шахт, на которых работало **43 тысяч человек, из которых 12 тысяч – женщины.**

Кроме этого, в Темиртау перевезли оборудование Киевской ТЭЦ для строительства станции, а в Караганду,

Жезказган и Балхаш переехали Кольчугинский завод цветного проката, Ворошиловградский завод имени Пархоменко.

© Photo : Государственный архив Карагандинской области

Размещенные на Балхаше рыбоконсервные цеха Мариупольского и Керченского заводов положили начало развитию рыбной промышленности в регионе. На озере с удвоенной силой заработали рыбацкие артели.

В военное время в Караганде открылись первая обувная и кондитерская фабрики, в колхозах выращивали хлеб, овощи – это был настоящий железный тыл фронта. Те, кто был эвакуирован в Карагандинскую область, работали на промышленных предприятиях наравне с местными жителями. Но, несмотря на хороший урожай и промышленный подъем области, все получали продукты питания строго по карточкам.

Интересный факт: более 50 лет советское правительство держало в тайне деятельность в Караганде двух крупных предприятий — завода им. Пархоменко и Кольчугинского завода цветного проката им. Орджоникидзе. Считалось, что они работают над изготовлением горно-шахтного оборудования, однако рассекреченные архивы показали – предприятия выпускали боеприпасы: мины, бомбы и химические боеприпасы.

Госпитали

Во время войны в Карагандинской области действовало шесть эвакуационных госпиталей. Госпитали для эвакуированных располагались в Караганде и работали с августа 1941 года по 1944 год. Располагались в терапевтическом корпусе областной клинической больницы, в хирургическом корпусе 1-й городской клинической больницы, во Дворце культуры станции Сортировка, в нынешних Карагандинском государственном медицинском университете и в юридическом ВУЗе, а также проездом на станции Новый Майкудук.

Больна Красной Армии в одном из эвакуационных в городе Караганда. 1942 год.

Работать медработникам приходилось в тяжелых условиях: порой не хватало элементарных бинтов, ваты, гипса, пенициллина и других лекарств. И тогда на выручку приходили знания и смекалка. Бинты вымачивали в специальных дезинфекционных растворах, а вату заменяла обычная полынь. Помогали здесь и школьники младшего звена: ученики 3-4 классов после школы шли в степь собирать лекарственные травы.

Большое участие в лечении раненых принимал хирург Герман Алалыкин, военный врач из Украины, который был консультантом всех эвакогоспиталей и спас немало жизней.

Сбор теплых вещей для фронта

В Государственном архиве Карагандинской области сохранилась докладная записка председателя Районной комиссии КарЛага НКВД о ходе сбора теплых вещей и белья для Красной Армии. Документ датирован 15 сентября 1941 года.

На совещании в политотделе с участием секретарей первичных парторганизаций села Долинского было принято

решение о сборе теплых вещей. Также проводились собрания с работниками села и их семьями, на которых не только объявляли о сборе теплой одежды, но и зачитывали доклады на тему «Единый фронт народов в борьбе с фашизмом».

Для сбора вещей организовали специальные пункты приема и был выделен склад для хранения. В документе отмечается, что с 10 по 13 сентября включительно, только по одному поселку Долинское (из отделений вещи еще не поступали)

собрано 266 вещей, в том числе: валенки – 31 пара, полушубки овчинные, ватные пальто – 11 штук, шинелей – 2, рукавиц и перчаток – 25 пар, теплые белье – рубашки и кальсоны – 20, ватных брюк и телогреек – 10 штук, шапки теплые-ушанки – 23 штуки, овчины выделанные – 8 штук и т.д. Сдаваемые другие вещи (рубашки, белье, платки, полотенца) отправлялись посылками в качестве подарков для бойцов Красной Армии. В декабре 1941 года начался сбор новогодних подарков для военных.

Детские дома

В 1942 году на территории Карагандинской области в детских домах проживало 1852 детей, из них эвакуированных прибыло – 800 человек из следующих детдомов:

Кировоградского УкрССР детдом – 190 человек;

Стадницкого-Воронежской области – 70 человек;

Жуковского-Харьковской области – 198 человек;

Коробкинского-Курской области – 136 человек;

Рыльского Курской области – 86 человек;

Рыльский детдом дошкольный Курской области – 42 человека;

Школа глухонемых города Харьков – 78 человека.

Во время войны люди, находившиеся в тылу, отдавали последние силы для общей Победы. За самоотверженный труд в годы войны 35 карагандинцев были удостоены звания Героя Социалистического Труда – высшего трудового звания того времени. Среди них врачи, хлеборобы, строители, энергетики, шахтеры, металлурги. Труженики тыла тоже приближали День Победы, и забывать о них нельзя!

В 1984 году город Караганда был награжден орденом Трудового Красного Знамени. Указ Президиума Верховного Совета СССР: «За заслуги трудящихся города в социалистическом строительстве, отмечая их большую роль в индустриализации страны и значительный вклад в обеспечение разгрома немецко-фашистских захватчиков в Великой Отечественной войне, наградить город Караганду **орденом Трудового Красного Знамени**» (Москва, Кремль. 6 апреля 1984 г.)

В апреле 2025 года, в преддверии 80-летия Победы в Великой Отечественной войне, городу Караганда присвоено почётное звание **«Город трудовой славы. 1941–1945 гг.»**.

Это знак признания исторической справедливости и дань уважения поколениям тружеников тыла, чей самоотверженный труд стал основой Великой Победы. Память об этом героизме и единстве народа навсегда останется в истории и сердцах потомков.

*Статья составлена из интернет-источников и документов
Государственного архива Карагандинской области.*

**Сегодня все вы ВЕТЕРАНЫ,
Кто был в тылу, кто воевал,
Ваш тяжкий труд, что был
желанный,
Народ поднял на пьедестал!**

Труженики тыла: история в лицах.

Аубакиров Кыйса

Аубакиров Кыйса родился 9 февраля 1934 года в селе Кызылжар Бухаржырауского района (бывший Тельманский район) в семье крестьян. Отец Аубакир и мать Жибек работали в селе. Старший брат Койшан 1922 года рождения был призван на фронт в 1941 году и погиб в битве под Москвой. О его гибели семья получила

известие только в 1943 году. Сестра Шолпан умерла в 1937 году в возрасте трех лет.

В 1940 году Кыйса пошел в первый класс казахской школы. В 1941 году началась война, казахская школа была закрыта, и Кыйса пошел в школу с русским языком обучения. Открывались школы с русским, польским, украинским языком обучения, в связи с массовой эвакуацией населения из России, Белоруссии, Украины. Занятия в школе начинались с 1 октября. Учителей не хватало и в классе обучались дети сразу 1- 5-х классов.

В начале 1942 года немецкое население из поселка Узинка Бухаржырауского района было переселено в Кызылжар. Всех жителей села переселяли, чтобы не было диверсий. Семья Кыйсы переехала в село Жанаталап.

На плечи женщин, стариков и детей война возложила тяжелую ношу. Им пришлось заменить, ушедших на фронт отцов и старших братьев: работать в поле, выращивать хлеб,

производить продукцию сельского хозяйства. Техники не хватало, не хватало горючего, приходилось практически всю работу выполнять вручную, иногда использовали животных: коров, лошадей и верблюдов. Трудились мальчишки и девчонки: тысячи гектаров скошенного хлеба, тысячи связанных снопов, тысячи намолоченного зерна. Самым младшим труженикам тыла было около 10 лет. Кыйса вспоминает: «Занятия в школе заканчивались в мае и начинались только в октябре. Все это время дети работали в колхозе, на посевной, на току обмолачивали зерно, работали всюду, где требовались рабочие руки». Все годы войны ученики школ добросовестно учились и работали, приближая Победу.

В 1952 году Кыйса окончил 10 классов и стал работать учетчиком в колхозе «30 лет Казахстана». С 1954 года и до 1961 года работал секретарем Актобинского сельсовета Бухаржырауского района. В 1962 году Кыйсу избрали председателем Чапаевского поселкового совета. С 1970 года по 1974 год работал на почте в должности заведующего в селе Актобе Бухаржырауского района Карагандинской области. После создания совхоза имени Амангельды, Кыйса работал заместителем директора совхоза по хозяйству. В 1975 году был избран председателем Актобинского сельсовета. После окончания выборного срока, в 1983 году вновь вернулся в совхоз имени Амангельды на должность заместителя директора и проработал там до 1990 года.

В 1990 году переехал в город Абай, четыре года проработал горнорабочим на шахте «Шерубай - Нурунская», в 1994 году вышел на пенсию и переехал на постоянное место жительства в город Шахтинск.

Аубакиров Кыйса создал семью в 1955 году, воспитал пятерых детей, подрастают шесть внуков и пять правнуков.

Бирюкова Анна Сергеевна

Бирюкова Анна
Сергеевна, пенсионерка,
ветеран труда, труженик
тыла, родилась в ст. Зеренда,
Акмолинской области.

В 1941 г., когда
началась Великая
Отечественная война, ей
было 11 лет. Вот с этого
времени все подростки,
включились в работу в колхозе.

«Первое время мы работали на прополке. Но годы шли, мы
взрослели, и в течение четырёх лет войны нам уже поручали
работу посложнее. На сенокосе работали граблями, вручную
сгребали сено после сенокосилки, свозили в общую кучу, а потом
отвозили на колхозную ферму на сеновал. Заготовка на зиму для
скота.

Потом наступало время уборки урожая, приходилось
работать с раннего утра до позднего вечера. Отвозили зерно от
комбайна на ток, там пшеницу сушили, веяли. Были такие веялки,
крутили их вручную, как сепаратор: сыпалось чистое зерно,
отходы отдельно. Это зерно мы отвозили на быках в колхозные
амбары, а потом другие, более взрослые, увозили в райцентр на
эlevator.

Всё было подчинено девизу: «Всё для фронта, всё для
Победы». Для нас эта работа была в радость: мы, дети войны,
были закалённые, выросли на природе, рядом лес, озеро. Эта
работа была в летнее время, а зимой мы учились в школе, но и
зимой мы всем классом бегали на ферму, помогали дояркам,
ухаживали за маленькими телятами, поросятами, кормили их,
поили, чистили клетки.

Мы гордились, что вносили свой посильный вклад в дело Победы. Это не просто слова: «Всё для фронта, всё для Победы», или «Наше дело правое, мы победим», или «Победа будет за нами». Это лозунги военного времени. Мы эти лозунги несли на полевой стан работникам полей, читали им письма с фронта, поддерживали их в нелёгком труде. Эти слова, которые вдохновляли всех тружеников, мы помним и спустя 80 лет.

И вот настал 1945 год. Победа! Конец войне. И радость, и слёзы, ведь в каждой семье были погибшие на фронте. Но всё-таки было больше радости».

Большакова Клара Петровна.

Большакова Клара Петровна родилась в 1930 году в Читинской области. Когда началась Великая Отечественная война, ей было 11 лет — она только окончила четыре класса.

Боевые действия не затронули её родные места напрямую, но тыл в те годы был неотделим от фронта. Деревня

быстро опустела — почти все взрослые мужчины ушли на войну. Женщины и матери заменили их в полях, на лесозаготовках, в животноводстве. Трудиться пришлось и детям.

Клара, как и другие школьники, помогала в школе с печным отоплением: после уроков они пилили и кололи дрова, разносили их к каждой печке. После окончания седьмого класса она уже работала наравне со взрослыми — занималась заготовкой дров в лесу. Это была тяжёлая и опасная работа: нужно было валить деревья, пилить их, колоть и складывать в поленицы.

Летние каникулы не приносили отдыха. Дети трудились в полях — пропалывали и окучивали картофель, участвовали в уборке зерновых. Осенью учебный год начинался с задержкой: сначала надо было собрать урожай. Работали под жарким солнцем, часто без перерыва, выполняя задачи, с которыми не всегда справлялись даже взрослые.

Военные годы закалили и сплотили детей. Они быстро выросли, учились преодолевать трудности и помогать друг другу. Учёба в те годы была настоящим испытанием. Тетради заменяли старые книги — писали между строк. Чернила

готовили из сажи и свекольного сока. Учебников не хватало — один приходился на пятерых-шестерых учеников.

Каждое утро в школе начиналось со сводок с фронта. Отправляли посылки бойцам — с рукавицами, перчатками, носками, которые вязали матери, бабушки, сами дети. Эти вещи не просто согревали — они несли тепло родного дома и веру в победу.

Мамы, оставшиеся без мужей, несли на своих плечах весь груз сельской жизни: заготавливали сено, дрова, убирали зерновые, ухаживали за скотом. Работали с утра до вечера. Оплата была символической — трудодни, то есть фактически безвозмездно. Но никто не жаловался — все знали: труд каждого приближал Победу.

После окончания войны Клара Петровна поступила в Читинский педагогический институт, где получила высшее образование.

В 1969 году, по распределению, она приехала в город Шахтинск и начала работать в средней школе №3. Более тридцати лет Клара Петровна преподавала историю и

домоводство, проявляя искреннюю заботу о каждом ученике и заслужив глубокое уважение среди коллег.

В 1983 году она вышла на заслуженный отдых, но и после продолжала активно участвовать в жизни школы.

1939 год

Бутенина (Стежко) Зинаида Васильевна

Зинаида Васильевна Бутенина (Стежко) родилась 25 декабря 1928 года в Вологодской области, станция «Дикая». Отец, Василий Андреевич, работал на станции железнодорожником. Мать, Евгения Васильевна, была домохозяйкой. Семья была многодетная – восемь детей. Было еще три мальчика, но они умерли. Зинаида была одной из старших

детей. В школе Зине не пришлось учиться в первом классе, пошла сразу во второй. Закончила всего пять классов, в шестом классе мать не пустила на экзамены, так как надо было работать и помогать по хозяйству, сидеть с младшими детьми.

Годы голодные были, семья большая, Зине пришлось работать на китайских огородах, на заготовке кормов и уборке урожая. Редко на столе был хлеб- дикий лук, крапива, березовые почки- такой рацион был почти в каждой семье. Одеть, обуть было тоже нечего, перешивали старую одежду, младшие за старшими донашивали, одни валенки на всю семью.

Когда началась война Зинаиде было тринадцать лет. Все четыре военных года она работала в артеле, ремонтируя для красноармейцев обувь, полушубки, гимнастерки, телогрейки, шинели. Население жило трудно, на заработанные трудодни редко что выдавали, особенно в первые годы войны, питание получали в основном со своего личного хозяйства, хлеба всегда не хватало. Его пекли с примесями, добавляли картошку, картофельные очистки. В войну картошка была вторым хлебом,

для многих семей — единственным пропитанием. Весной люди подбирали оставшийся с осени на полях, в буртах сгнивший картофель и употребляли его в пищу.

После войны жила в Сибири, Красноярский край, Саяно – Шушенская ГЭС, где познакомилась со своим мужем, родила двух дочерей. В это время Зинаида с мужем работали в колхозе, жили вместе с родителями мужа. После смерти мужа в 1960 году, уехала в Туркестан к дочери своей сестры, потом переехала с детьми в Узбекистан. И уже потом, всей семьей переехали к родственникам в Каражал Джезказганской области. До выхода на пенсию Зинаида Васильевна проработала в Каражале в горбыткомбинате, в ателье швей. В 2004 году переехала на постоянное место жительства в город Шахтинск.

За отличную работу во время войны Зинаида Васильевна была награждена медалью «Труженник тыла», также имеет другие награды и грамоты за добросовестный труд.

Герасимова Евгения Васильевна

Герасимова Евгения Васильевна 2015 г.

Евгения Васильевна Герасимова родилась 14 ноября 1935 года в деревне Красавка, расположенной в Становлянском районе Липецкой области.

Жизнь в деревне была трудная, а когда началась война, пришлось еще больше работать и женщинам, и старикам, и детям. Почти все мужчины ушли на фронт.

Местные жители занимались заготовкой сена, связывали его в снопы и готовили почву для будущих посевов. К тому же, их повседневные обязанности включали прополку и окучивание картофеля, а также сбор веток из леса для отопления. В холодное время года они собирали замерзшую картошку с полей, которая затем отправлялась в колхоз. Кроме того, зимой женщины из деревни вязали варежки, которые отправляли на фронт, поддерживая солдат в тяжелые времена.

1959 год

Каппасов Болтан (Бексултан)

Каппасов Болтан (Бексултан)
родился 20 сентября 1931 года в
селе «Қазқоскөл»

Краснознаменского района
Акмолинской области. Родители
работали в колхозе, занимались
сельскохозяйственными работами.
Мама Болтана умерла при его
рождении. Когда мальчику
исполнилось семь лет, его отца и

брата отца Садуакаса,

репрессировали. Болтана, взяла под опеку его тётя (сестра отца).

Болтану было 10 лет, когда фашистские захватчики напали на страну. Но, несмотря на детский возраст, он трудился в колхозе наравне с взрослыми. Зимой, в бураны, сильные морозы, которые длились неделями, маленький Болтан ходил за сеном для скота за 10-15 км. Из - за нехватки техники сельчане, оседлав быков, пахали землю, сеяли пшеницу, заготавливали сено для скота. Кроме этого, правительство обязывало население колхозов платить продовольственный налог. В течение года необходимо было сдать с каждого двора 70 яиц, независимо от того, есть курица или нет, а также, 12 кг масла и 50 кг мяса. Да, невозможно не восхититься усилиям людей того времени. Все работали усердно и не раскисали. Знали, что их труд - частичка вклада в победу над фашистами.

Когда завершилась война, не было предела радости населения. В этот день глава колхоза подарил Болтану за добросовестный труд 3 метра ситцевой ткани и вручил ему первую медаль.

Из - за тяжелого военного детства Болтан Каппасов окончил всего 3 класса средней школы. С марта по ноябрь 1949 года он обучался в Карагандинской фабрично-заводской школе.

И уже через шесть месяцев начал работать на шахте № 44/45 треста «Сталинуголь» комбината «Карагандауголь» под руководством начальника шахты Т. Кузембаева.

В 1958 году Болтан вместе с семьей переезжает на постоянное место жительства в г. Шахтинск. После переезда он устраивается на работу в Каротажную экспедицию, затем его переводят на работу в Северо-Западную геолого - разведывательную партию. С 1969 - 1996 гг. работал на шахте «Долинская».

Его самоотверженный труд был отмечен наградами. В 1974 году Болтан Каппасов был награжден медалью «За Трудовую Доблесть», в 1981 году орденом «Трудового Красного Знамени», медалью «Ветеран труда», в 1984 году ему присвоено звание «Почетный шахтер». Вырастил пятерых детей, имеет внуков и правнуков.

Қаппасов Болтанның отбасы

Семья Каппасова Болтана

Костельцева Любовь Матвеевна

Костельцева Любовь
Матвеевна родилась 18 сентября
1935 года в Воронежской
области. Когда началась война
ей было всего шесть лет. Из
воспоминаний: «22 июня –
самый длинный день в году был
в 1941 году жарким и
солнечным. Только тогда еще
никто не знал, что он станет и
самым скорбным в году.

Вспоминается, когда гитлеровская Германия напала на СССР и началась Великая Отечественная война. Я тогда плохо понимала, почему взрослые плачут кого-то проклиная. Почему молодые мужчины куда-то идут с заплечными мешками. Мой крестный посадил меня на плечи, и мы куда-то пошли. Рядом шла его жена с маленькой дочкой на руках и горько плакала.

Мы жили тогда в Подмосковном угольном бассейне. Наши шесть двухэтажных домов высились среди бараков. Здесь жили в основном семьи технических работников, молодые семьи. У всех были дети, жили все очень дружно. На праздники выносили столы, накрывали их, ставили праздничные закуски, большие самовары и праздновали. Парни и девочки играли в лапту. К ним присоединялись шахтеры, жившие в бараках. И вдруг все жители собрались, чтобы проводить на войну всех мужчин нашего дома.

Вспоминаю, как фашисты бомбили наши шахты. Небо закрывала черная громада вражеских самолетов. Соседи –

женщины с детьми приходили к нам, садились на пол, прижимали к себе детей, а мама, она была самая старшая в доме, садилась за прялку и тихонечко пела старинные песни. И нам становилось не так страшно.

Фашисты рвались к Москве. Они, хоть и ненадолго, побывали и в нашем городе. Через три недели конница Белова отогнала их за Дон. Нужно было восстанавливать разрушенное. Помню, как женщины пропитывали шпалы. Нас тоже заставляли мазать кистями шпалы, противно пахнущим и плохо отмывающимся от рук раствором.

Для восстановления шахт в наш город привезли пленных немцев, поселили в бараки. Моя старшая сестра работала там уборщицей. Комендант общежития предложил ей брать в стирку нижнее белье немцев. Поговорив с мамой, она принесла домой тюк вшивых кальсон и рубашек. Мама их кипятила, потом стирала, а полоскать мы с ней ходили на пруд. Там мама полоскала белье, а я валиком их отбивала т.к. полоскать у меня не было сил. Высушив белье, мы с ней рубелем гладили (на скалку наматывали вещь и рубелем катали). Это была самая тяжелая ля меня работа. Чтобы было легче, я придумывала всякие небылицы: я раскатываю тела ненавистных фашистов до их смерти.

Однажды зимой наша соседка, работавшая на подсобном хозяйстве шахты №29, взяла меня с собой. Мы зашли в помещение, где работали женщины. Они наполняли формы землей, утрамбовывали их. Через некоторое время вынимали содержимое форм. Это были торфоперегнойные горшочки. Мы, ребяташки, насыпали, в формы торф, передавали старшим, и те утрамбовывали их. Мне нравилось там работать. В перерывах мы лазили по терриконнику скатывались вниз на дощечках. А потом

опять работа. Иногда домой нас подвозили на телеге. Летом мы собирали помидоры, огурцы, морковь, турнепс, картошку.

В 1943 году вместе со старшими ребятами я пошла в школу. Они ушли по своим классам, а меня оставили дожидаться их в коридоре. Здесь меня увидел директор школы и отвел в 1-й класс. Так я стала ученицей. Класс огромный, учеников много, все такие большие. Нас мелких было 8 человек. Мы быстро подружились и не давали друг друга в обиду. Наша компания была непобедимой. Мы после школы ходили на луг в село Николаевское, чтобы набрать щавель, вырвать на поле морковку, за что иногда получали плетью от объездчика.

Наши женщины ходили в колхоз «Верный путь» жать пшеницу, рожь, овес и брали нас с собой. Мы переносили снопы, подавали прясла, которыми вязали снопы. Нам было вольготно и сытно. Какие вкусные семена пшеницы. Поздней осенью нас возили в колхоз на уборку капусты, свеклы, моркови и картошки.

На летних каникулах наша компания напросилась на шоссеиную дорогу, помогать мостить ее. Нас по три человека садили в кузов полуторки и везли на каменный карьер. Там мы грузили камни, а в городе, оставшиеся ребята, разгружали и подносили мастеру, который мостил дорогу. Нам за это платили деньги.

Мы всегда могли быстро собраться, если нужно

было, хотя жили в разных концах города и телефонов не было. Так мы собрались, когда нас пригласили поработать во дворе шахты №29. Мы убирали отходы на лесопилке. В этом году мы потеряли двух ребят.

Мы знали, что это помогает фронтовикам и приближает Победу. Мы всегда помнили: каждый, кто может, должен, даже сверх своих сил, приближать Победу. И только благодаря мужеству, великой любви к Родине наш народ выстоял и победил. Война победоносно закончилась, но запечатлелась в памяти горечью и смертью многих наших людей.

Красносельская Елизавета Васильевна.

Красносельская Елизавета Васильевна родилась третьим ребёнком в многодетной семье в селе Северка Ключевского района Алтайского края. Когда ей было 14 лет, началась Великая Отечественная война. На тот момент её семья проживала в подсобном хозяйстве от Сибирского завода Омской

области.

В селе Молотова, это в трех километрах от них, была школа. С наступлением войны, школу закрыли и всех мужчин сразу забрали на фронт. В хозяйстве остались одни женщины, старики и дети. С началом войны в подсобное хозяйство пригнали 300 голов тёлочек. Пасти их назначили двух девочек-подростков, одной из которых была Елизавета Васильевна. С раннего утра и до позднего вечера, и в жару, и в дождь, верхом на лошади, девочки добросовестно выполняли свой долг. Они неустанно пеклись о животных, помня призыв: "Всё для фронта, всё для победы!"

Зимой эти тёлочки отелились, Лиза с подругой этих тёлочек раздаивали и передавали бабушкам-дояркам, а телят-телятницам. Это был тяжёлый труд. У каждой доярки было 12-14 коров, за которые они несли ответственность. Когда отелились последние 12 тёлочек, их доверили Елизавете Васильевне, ей тогда было уже 15 лет. Сильно переживала она, что эти тёлочки были самые слабые, но своим упорным трудом, она добилась, что они окрепли и стали давать много молока.

Свою первую награду Елизавета Васильевна получила осенью 1946 года, медаль за доблестный труд в Великой Отечественной войне. Ей в ту пору исполнилось 19 лет. Проработав несколько лет дояркой, ей доверили труд на огромном сепараторе. Чтобы залить молоко в чашу сепаратора, она с полным ведром молока поднималась по лесенке, спустившись вниз, крутила ручку сепаратора. Молока было много, от 300 голов коров. Здесь Елизавета Васильевна также трудилась с усердием, выполняя тяжёлый труд.

Прошли годы, в 1962 году Елизавета Васильевна переехала в Шахтинск. На тот момент она была замужем и имела 5 детей. Самой младшей дочке был один год. В 70-х годах, когда строился Шахтинский завод СМС, Елизавета Васильевна работала на его стройке. Потом её послали в Новосибирск, учиться на оператора обрезной машины. После открытия завода, она работала по этой специальности в цехе жидких моющих средств.

Работая на заводе, она получила шесть наград: две за долголетний добросовестный труд, «Ударник коммунистического труда», «Победителю социалистического соревнования» и «Ударник 10-ой пятилетки».

Елизавета Васильевна - достойный пример для подражания. Прожив долгую жизнь, она никогда не унывала, наставляя молодое поколение любить труд и свою Родину.

Кузнецова Валентина Сергеевна

1947 год

Кузнецова Валентина Сергеевна родилась 1 января 1932 года в селе Костино, Оренбургской области, в семье колхозника.

Из воспоминаний: «В нашей большой родне был прадед Наум — полный георгиевский кавалер, заслуживший все четыре степени ордена за воинскую доблесть в Турецкой кампании. А на фронт Великой Отечественной ушли

одиннадцать мужчин. Четверо не вернулись. Среди них — молодой учитель Костя Солдатов, Герой Советского Союза. Ему было всего 26 лет. Он погиб при освобождении Польши.

Отец ушёл на фронт осенью 1941 года. Дома остались бабушка, дедушка и мама — она заменила нам отца. Я — труженица тыла. Мне было девять лет, когда я стала няней двух младших сестрёнок. Заботилась о телятах, цыплятах, поливала огурцы, таскала воду из колодца. Носила молоко в счёт налога на сырзавод, дежурила в сельсовете вестовой.

Бригадир часто отправлял нас работать на овощную плантацию, а в конце лета — на ток. Туда свозили зерно с огромных полей. Женщины веяли его вручную, а мы, стараясь помочь, вставляли на подставки и трудились рядом. Утром рассыпали зерно по току и ворошили его весь день деревянными лопатами. А вечером сгребали в вороха, чтобы не намокло от дождя.

В 13 лет я уже работала на сенокосе. Нас увозили на неделю в степь. Там мы сушили сено, копнили его вручную, взрослые женщины метали стога. Юноши работали на конных

граблях. Трудились мы с огоньком — участвовали в трудовых соревнованиях, и когда наша бригада побеждала, настроение было отличное!

Зимой я с радостью ходила в школу. Хорошо училась — хотела порадовать отца на фронте. В школе тоже проходили соревнования — кто быстрее свяжет для солдат носки или перчатки из домашней шерсти. С тех пор я не перестаю вязать — теперь уже для детей и внуков.

Во время войны в наше село эвакуировали детский дом из Белоруссии. В одну очень холодную зиму детей распределили по семьям. Присылали к нам и раненых бойцов на долечивание — их родные места были оккупированы. У нас жил Михаил из Курской области — его правая нога не сгибалась, и было больно смотреть, как он мучается, надевая сапог или пробираясь по сугробам...

Мой муж, Кузнецов Пётр Ильич, — малолетний узник фашистских лагерей. Родом из деревни Углы Псковской области. Мы оба шахтостроители. Сначала работали в Подмосковье, а в мае 1960 года партия направила нас в Караганду. Муж сначала строил шахты, потом добывал уголь. Я трудилась в тресте «Шахтинскжилстрой» и в СУ-18 до самой пенсии. Вместе прожили 51 год. У нас два сына и двое внуков. Я благодарна судьбе за встречу с таким человеком. Мы никогда не стремились к излишествам — интересы страны для нас были важнее всего.

Жизнь идёт своим чередом. Но я часто вспоминаю и день начала войны, и День Победы. 9 Мая — торжество нашей Победы. Мы встретили его с огромным облегчением на душе. На митинге все кричали громкое «Ура!». Не забыть слёз радости и печали наших матерей и бабушек...

В один из Дней Победы участник войны, ныне покойный В. Новинский, сказал мне: Если б не вы — что бы мы делали там? Эти слова греют моё сердце уже много лет.

Пусть будут дружными и крепкими наши семьи. Ведь когда крепка семья — крепко и государство. Этот рассказ — ответ тем, кто сомневается, что даже дети в то время могли и умели работать по-взрослому. Всего не опишешь...».

Лубинская Раиса Ульяновна

Раиса Ульяновна Лубинская родилась 9 сентября 1927 года в селе Чопово Почепского района Брянской области. Её детство пришлось на непростое время: когда в 1941 году началась Великая Отечественная война, ей исполнилось всего четырнадцать лет.

С самого начала войны, уже с 1 июля, все трудоспособные жители были мобилизованы на строительство оборонительных рубежей. Работали вручную — без техники, с лопатами и кирками, возводили укрытия и окопы. Люди делали всё возможное, чтобы защитить свою землю.

Затем в село пришли немцы. Началась тяжёлая жизнь в оккупации. Люди страдали от голода, ели то, что в мирное время и пищей бы не назвали. «Ели и липовый лист... И осот ели, и крапиву ели — всё, что только было», — вспоминала Раиса Ульяновна.

В 1943 году началось освобождение Брянщины. Отступая, враг оставлял после себя разруху: сжигались дома, хозяйственные постройки, нередко — целые улицы. «На нашей улице четыре дома сгорело... Сгорели просто от снарядов, от пуль... и сельский совет сгорел», — рассказывала она.

Несмотря на все испытания, жизнь продолжалась. В 1952 году Раиса Ульяновна вышла замуж за Владимира Кирилловича, участника трудового фронта, награждённого медалью «Труженик тыла». В их семье родились два сына.

Райса Ульяновна награждена юбилейными медалями к 65,70,75- летию Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.».

Майорова Галина Яковлевна

Майорова Галина Яковлевна родилась 15 апреля 1929 года в селе Кутилово Ялуторовского района Уральской области в семье рабочего. В 1937 году пошла в 1 класс в селе Жерлык Минусинского района Красноярского края.

Во время войны все школьники летом работали на полевых работах: косили траву для скота, убирали урожай ржи и пшеницы, вязали снопы, на бричках отвозили на ток и там вместе со взрослыми молотили.

В обязанностях детей входила заготовка дров для отопления школы. Была выделена лошадь, и каждый день в любую погоду: в буран, сильный мороз очередная группа детей ездила в лес на заготовку дров. Топориками рубили ветошь и собирали валежник, чтобы хоть чуть – чуть натопить школу. Зимой по вечерам вместе со взрослыми женщинами девочки вязали носки и варежки для фронта. Все эти тяжкие испытания выпали на хрупкие маленькие руки и плечи маленькой Гали и её сверстников.

В 1945 году Галина окончила семилетку и поступила в педучилище. В 1948 году, с отличием окончив среднюю школу, поступила в Томский медицинский институт, который с отличием закончила в 1954 году по специальности педиатрия.

После института работала врачом - педиатром в городе Сарань. В 1956 году возглавила детскую консультацию в посёлке

Чурубай – Нура (ныне город Абай). В 1960 году вместе с семьёй переехали в посёлок Тентек, который в 1961 году переименован в город Шахтинск, где работала городским педиатром. В 1964 году стала директором детского туберкулёзного санатория «Тополёк».

С 1991 году работала специалистом в городском отделе здравоохранения до выхода на заслуженный отдых в 2000 году.

За выдающиеся заслуги в области здравоохранения врач высшей категории Г. Майорова награждена: орденами «Знак почёта», «Трудового Красного знамени», медалями «За трудовую доблесть», «Ветеран труда», «100 лет Красного Креста», «20 лет Республиканской ветеранской организации».

Галина Яковлевна много времени посвятила общественной деятельности: с 1961 года пять созывов была депутатом городского совета депутатов трудящихся, возглавляла постоянно действующую комиссию по здравоохранению, избиралась председателем горкома профсоюза, председателем городского Совета ветеранов войны и труда.

Мишин Владимир Захарович

Мишин Владимир Захарович родился 14 октября в 1932 году в небольшой деревне Сонино Тульской области, в семье колхозников. Его родители воспитывали семерых детей – четырех сестер и двух братьев. Когда война докатилась до их деревни младшим детям было по 9-10 лет. Старшие сестры ушли на трудовой фронт – готовили окопы, младшие приносили лопаты, инструменты.

В ноябре 1941 года в деревню пришли немцы. Две недели оккупанты хозяйничали в домах местных жителей, заставляя их работать на себя, готовить для них гурты для скота, доить коров. Через две недели пришли советские войска, немцы, отступая, поджигали дома, стреляли в домашнюю птицу, скот. Из восьмидесяти домов деревни осталось 7-10 целых домов.

Выжившие столкнулись с невиданными трудностями. Семьи, лишившись крова, ютились в оставшихся домах, по семь-восемь человек в одной комнате, греясь у общей печки в тесноте и невыносимых условиях. Колхозные амбары, разрушенные здания, даже коровники превратились в жилища. Люди строили самодельные шалаши, спали вместе со скотом, ища хоть какое-то тепло в мороз. Голод был ужасен.

Две долгих зимы Володя не мог пойти в школу, расположенную в соседней деревне. Проблема заключалась в отсутствии обуви. Дети ходили в школу, по очереди деля одну пару тапочек на двоих. Лишь в 1944 году, в возрасте двенадцати лет, Володя наконец смог пойти в школу, но сразу во второй класс, пропустив первый. Учебный день сочетался с тяжелым физическим трудом. После уроков, как и многие другие дети,

Володя работал в поле, вспахивая землю, сажая рожь, овес, просо и гречиху. Когда урожай созревал, дети вязали снопы, таскали их и возили на склад, участвуя в молотье зерна. Каждый день работы засчитывался как трудодень, оплачиваемый всего лишь полкилограмма ржи. За эту мизерную плату приходилось пахать целый день. Все продукты отдавали фронту, поэтому голод оставался постоянным спутником жизни. Несмотря на все трудности, Володя отлично учился в школе. Его старания были замечены, и в двенадцать лет о нем написали статью в газете «За урожай». Он закончил четыре класса, а после армии продолжил образование, поступив в вечернюю школу.

В 1949 году в городе Тула он поступил в строительное училище. Получив специальность столяра-плотника, начал трудовую деятельность на шахте.

В 1960 году вместе с женой и сыном переехал в Казахстан для участия в освоении целины. В 1961 году устроился на работу в строительное управление № 11. Два года семья прожила в посёлке Карабас, после чего переехала в посёлок Тентек.

Здесь он активно участвовал в строительстве шахт. До 1980 года работал в шахтостроительном управлении, затем десять лет трудился в ПАТП (производственном автотранспортном предприятии). В 1992 году вышел на заслуженный отдых.

Морозова Анна Павловна

Анна Павловна Морозова родилась в 1924 году в селе Большеинка Колушкинского района Ростовской области в семье бедного крестьянина. Из воспоминаний: «Моя мать не обладала навыками чтения и письма, мой отец, инвалид, после того как лишился правой руки в результате несчастного случая на молотильном агрегате, вскоре

также ослеп в 1930 году. В течение шести лет я заботилась о нем, пока он не ушел из жизни в 1937 году.

Образование получила неплохое, закончив семь классов, однако с началом войны в 1941 году продолжить учебу не представилось возможным. Вместо этого мне пришлось трудиться в колхозе, где я работала на тракторе. В конце 1942 года рыла окопы недалеко от станицы Морозовская, а еще раньше гоняла скот в Сталинград. В самом городе Сталинграде я никогда не была, местом моей работы была станица Качалинская.

В июне 1943 года наша местность подверглась бомбардировке, а на следующий день пришли немецкие войска. Мы укрывались в лесах, так как наш хутор состоял всего из восьми домов. В декабре 1943 года Красная армия освободила нашу территорию, и нас направили на доставку боеприпасов на волах и лошадях. Во время этих операций происходили постоянные бомбежки, и холод был невыносимым.

Когда мы вернулась домой, началась работа по восстановлению тракторов, которые были повреждены и разрушены. Моя мать страдала от голода, и мне приходилось ходить по соседним деревням, прося милостыню. В это время вернулся брат, раненый под Москвой, он остался без руки.

В апреле 1944 года брат увез нас с матерью в Казахстан в поселок Долинка, где я работала в Карлаге уборщицей, потом разносчицей в бюро заказов. В 1946 году я успешно закончила курсы по бухгалтерскому учету и начала работать счетоводом. В декабре 1958 года меня я была переведена в Учкомбинат, где работала в различных должностях: бухгалтером, счетоводом, операционистом и кассиром до ухода на пенсию».

Моторгин Владимир Алексеевич

Родился 10 июня 1934 года в Тамбовской области Мучканского района станция Мучкан. Когда Володе исполнилось 7 лет, началась война и его отец ушёл на фронт защищать Родину. На попечении матери остались три человека: бабушка и двое сыновей. Всем приходилось

работать. Семилетнему мальчику сначала поручили обязанности по уходу за крольчатником. Когда крольчатник был закрыт, Володю отправили на ледник на прессовку утильсырья, где женщины работали с прессом, а дети подносили сырьё. Лёд пилили на реке и подвозили с помощью волов. Весной лёд вскрывали, кололи и отправляли в хранилище для продовольствия, предназначенного для армии.

Мальчику приходилось собирать колоски на полях, где практически ничего не росло из-за нехватки дождей. Чай заваривали на основе подгоревшей пищи, а иногда добавляли мяту, если удавалось её найти. Осенью семья получала жмых и патоку. На окраине поселка, где выращивался картофель, дети собирали кожуру, которую потом высушивали, смешивали с отрубями и пекли лепешки.

В 1947 году семья переехала в Караганду по приглашению родственников. Ехали в товарных вагонах, где единственным источником тепла служила буржуйка. Путешествие длилось около двух недель, и люди страдали от холода. По прибытию в Караганду они жили в землянке с окошком в потолке,

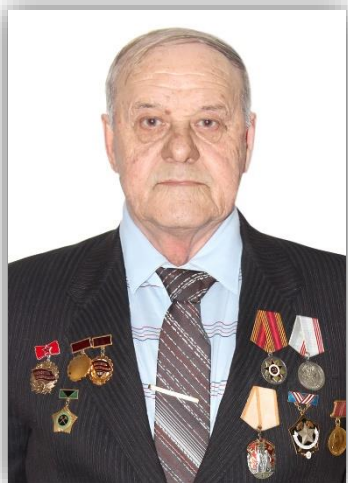
в дождливую погоду вода текла в дом. Образование стало проблемой, Володя постоянно отставал от программы, потому что, с вечера приходилось занимать очередь за хлебом. В 1947 году была засуха, что привело к плохому урожаю: хлеб иногда удавалось получить, а иногда нет.

Тринадцатилетний мальчик в летние каникулы нашел работу в топографической экспедиции, где занимался подготовкой карт для геологов. В мае 1953 года он устроился в качестве ученика токаря на заводе «Пархоменко», затем стал токарем и обучил своего ученика. В условиях высокой нагрузки ему приходилось работать по две смены.

В сентябре его призвали на службу в армию, которую он проходил в Белоруссии. За доблестное выполнение своих обязанностей его сфотографировали рядом с развёрнутым знаменем полка, вручили памятный подарок и предоставили отпуск. Он демобилизовался в декабре 1958 года, имея звание сержанта.

После службы Владимир работал водителем в городе Сарань. В августе 1961 года, когда поселку Тентек был присвоен статус города, он переехал в Шахтинск и на протяжении десяти лет работал водителем в городском совете, а затем перевёлся в УШСМ. В 1977 году перешел на станцию скорой помощи, где занимал должности заведующего гаражом и водителя скорой помощи в течение 20 лет. В августе 1977 года вышел на заслуженный отдых.

В течение всей своей трудовой деятельности, которая составила 44 года и 6 месяцев, он получал различные поощрения в организациях и учреждениях. Спорт всегда был важной частью его жизни, алкоголь и курение его никогда не привлекали. Его жизненный девиз — труд и движение. В 1977 году он был награждён Почётной грамотой областного Управления внутренних дел за проявленное мужество при задержании опасного преступника.

Никонов Иван Владимирович

Никонов Иван Владимирович родился 13 сентября 1936 года, житель поселка Шахан. Из воспоминаний: «Хочу поделиться воспоминаниями детских лет в годы войны. Мои родители жили в Караганде в районе шахты №20. Отец работал на этой шахте. У него была бронь.

Шахтеров оставляли в тылу. Жили мы в саманном бараке. В семье детей было трое. Однажды родители повезли меня на поезде в Старый город. В то время была железнодорожная ветка, по которой ходил поезд Новый город - Старый город. Сошли с поезда и пришли, по всей вероятности, на другой вокзал. Там стояло несколько вагонов. Называли их теплушками. Было много народу, слышались крики, плачь. Провожали, оказывается, моего деда на фронт.

Когда я уже пошел в школу, узнал, что в нашем районе, кроме детского садика, были: магазин, водокачка, столовая, поликлиника, одноэтажная школа, возле парка клуб имени Жданова, конный двор. Основные продукты в магазине выдавались по карточкам. Вода из водокачки отпускалась по талонам. Сводки о положении на фронтах передавалась по радио и печатались в газете. Зимы были в то время суровыми, морозными и с сильными буранами. С одеждой было плохо. Часто простужались, обмороживались, болели. С учебой тоже было трудно. Тетрадей и учебников не хватало. Один учебник выдавали на двоих или на троих. Приходилось иногда писать на газетах. Был дефицит с мылом, со спичками.

Иногда на каникулах я жил у бабушки в Старом городе, который представлял собой хилые самозастройки и землянки. Здесь были завод Пархоменко, Каздрамтеатр, Копайгород, хлебзавод, базар, дальний парк, аптека. На базаре можно было обменять продукты, зерно на одежду и наоборот. Недалеко от шахты в низине был выход угольного пласта на поверхность. Люди летом и осенью тайком в небольших нишах топорами, кирками откалывали кусочки угля на зиму.

Запомнился мне один трагический случай. На шахте № 20 первого мая 1945 года произошел взрыв. Погибло много людей. У клуба имени Жданова были установлены гробы, люди прощались с погибшими шахтерами. Похоронили их в братской могиле за парком.

Свою трудовую деятельность я начал в марте 1959 года в стройуправлении «Шахтопроходка», в должности маркшейдера. Направили меня в район поселка Шахан. В то время велась проходка вертикальных стволов будущих шахт №12,13. Поселок Шахан представлял в то время населенный пункт из нескольких бараков. Было и общежитие. В ноябре 1959 года я ушел в армию, после армии продолжил учебу. Закончил Карагандинский политехнический институт, в 1967 году пошел работать на шахту № 14. С 1976 года работал на шахте «Молодежная» механиком участка, старшим механиком по забойному оборудованию. В 1996 году ушел на пенсию по возрасту».

Сидоров Григорий Васильевич

Григорий Васильевич Сидоров родился 14 февраля 1928 года в селе Северное, расположенном в Буктарминском районе Восточно-Казахстанской области. Когда началась война, ему исполнилось всего 13 лет, и его отчим был мобилизован на фронт. Матери было тяжело прокормить пятерых детей,

пришлось помогать семье, что вынудило Григория оставить школу и пойти работать в карамельный цех. Проработав полгода, он принял решение уволиться и поступить учеником в электроцех.

В возрасте 15 лет он начал работать на шахте «Петровская». Условия труда были крайне тяжелыми: Григорию приходилось трудиться по две смены подряд. Тем не менее, необходимость поддерживать свою мать и пятерых братьев и сестер заставляла его продолжать работать. После смен, вместе с братьями и друзьями он отправлялся на поля для сбора мерзлого картофеля и колосков пшеницы.

Трудности раннего возраста и необходимость заботы о семье сформировали сильный характер Григория, ставшего свидетелем суровых реалий военного времени.

Позднее его жизненный путь оказался неразрывно связан с городом Шахтинском, где он продолжил трудовую деятельность и внёс свой вклад в развитие шахтёрского дела.

Стихияс Валентина Федоровна

Валентина Федоровна Стихияс родилась в 1932 году, в Башкирии, в деревенской местности. Семья была многодетная, жилось очень трудно. В 1938 году семья приняла решение о переезде в Северо-Казахстанскую область, в село Соколовка.

Когда началась война, Валентине исполнилось девять лет, и она, как и многие другие дети, помогала взрослым. Женщины обрабатывали землю с помощью коров, в то время как дети заботились о коровах, пасли телят. Летом они занимались прополкой, а осенью — уборкой урожая, также работали на собственных приусадебных участках. После уборочной они собирали остатки колосков.

В условиях войны семья собирала вещи, продукты питания для фронта и вязала носки для солдат. Сложности с одеждой также давали о себе знать: порой ребенок не посещал школу, потому что не было обуви или теплой одежды. Однако, несмотря на все трудности, вместе со взрослыми они всеми силами приближали победу как могли.

В 60-е годы Валентина вместе с семьей переехала в город Шахтинск, который в то время активно развивался как один из промышленных центров региона.

Чувикова Мария Григорьевна

Мария Григорьевна Чувикова родилась 14 октября 1933 года, в небольшом населённом пункте Красавка, расположенном в Орловской области. В этом селе прошли ее детские годы. Когда началась война, Марии исполнилось восемь лет, и ей, как и многим другим детям пришлось помогать взрослым.

Жизнь в деревне была трудная. В период сбора урожая она работала в поле, помогая матери, перетаскивала снопы. По завершении жатвы собирали оставшиеся колоски, которые затем сдавали в колхоз. Также готовили картофель для последующей посадки, аккуратно отбирая его.

Летом собирали замёрзший картофель и передавали его в колхоз для дальнейшей переработки. Зимой занимались вязанием варежек и носок, которые отправлялись на фронт для солдат.

Позже её жизненный путь был связан с городом Шахтинском, где она продолжила трудиться и храня память о трудовом подвиге военных лет.

Шавалиева Елизавета Федоровна

Елизавета Федоровна Шавалиева родилась 12 августа 1934 года в Татарстане в деревне Кулучи. Из воспоминаний: «Когда началась война мне было 7 лет.

В тяжелые годы войны наша семья, состоящая из пятерых детей, активно помогала матери по домашним делам. Отец, к сожалению, погиб на фронте, и бабушка взяла на себя заботу о младших, пока мама была в поле на работе. Летние месяцы были заполнены трудом: мы занимались прополкой картофеля, собирали колоски и урожай пшеницы. Учитель в школе отправляла нас работать в поле. Держали мешки, чтобы складывать пшеницу, так как таскать не могли, были слишком маленькие. Продовольствия не хватало, и мы испытывали голод, так как колхозный урожай было запрещено брать.

Для того чтобы в зимний период в доме было тепло, мы отправлялись в лес за дровами. Каждый раз, когда мама будила нас в четыре утра, нам приходилось вставать, одеваться и идти собирать ветки, чтобы не замерзнуть. Были тяжелые годы, надо было как-то выживать, поэтому трудились все – и большие и маленькие дети.

В 1956 году мы переехали в Казахстан, сначала в поселок Вольный, а затем, в 1961 году, обосновались в городе Шахтинск. Я посвятила свою жизнь работе на шахте в качестве мотористки. Воспитала дочь, и ныне радуюсь успехам внуков и правнуков».

Шаурман Самуил Карлович

Самуил Карлович Шаурман родился 4 апреля 1929 года в Саратовской области. Семья была многодетная, девять детей. Все занимались сельским хозяйством и работали в колхозе. В 1933 году родители решили переехать в Акмолинскую область, в Эркегелинский район, в село

Благодатное.

Именно здесь Самуила застала Великая Отечественная война, тогда юноше исполнилось 13 лет. Многие мужчины ушли на фронт, некоторые были призваны в трудовую армию. Молодому человеку приходилось выполнять мужские работы, такие как пахота на коровах, быках и лошадях, а также сеять и убирать урожай. Косил и убирал сено, а также участвовал в сборе одежды и продовольственных запасов для нужд фронта.

За свою самоотверженную работу и преданность делу он был удостоен медали «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 годов».

Позднее Самуил связал свою жизнь с городом Шахтинском, где трудился на благо шахтёрского края и внёс достойный вклад в развитие города.

Штоль (Пух) Тамара Николаевна

Штоль (Пух) Тамара Николаевна, родилась 30 апреля 1936 года селе Тактогород Кокчетавская область. Из воспоминаний: «Во время войны жили очень тяжело, бедно, просили помощь, собирали пшеничные колоски, траву, чтобы пропитаться, пасли коров, баранов. Жизненные

испытания оказались невыносимыми: четверо моих братьев погибли от голода.

Ходить в школу начала в семилетнем возрасте, так как не имела подходящей одежды и обуви. Брат учился в училище, и я смогла пойти только после того, как он прислал мне резиновые сапоги».

В 1948 году вся семья переехала в город Караганда. В 1950 году поступила во второй класс Карагандинской школы №20, расположенной в Кировском районе. Успешно окончила четыре класса, после чего получила паспорт и устроилась на работу почтальоном в пятое почтовое отделение. В 1954 году вышла замуж и родила троих детей.

В 1963 году переехали в Шахтинск, где в том же году Тамара Николаевна устроилась почтальоном, в третье почтовое отделение. Проработала на этой должности более тридцати лет. В 1986 году вышла на пенсию, завершив свою трудовую деятельность.

Война над нашими степями
Не грохотала.
Но мы простились с нашими отцами.
Разве этого мало?

Блокада нашим городам
Не угрожала.
Но хлеб по карточкам и ночь в очередях —
Разве этого мало?

Мы в школу шли, на полях
Поработав сначала.
И хлеба кусочек в подарок —
Разве этого мало?

По двадцать часов у станка отстояв
Домой не бежали.
Часок подремав, за работу брались,
Разве этого мало?

Мы делали все, чтобы наша страна
Войну не проиграла
Чтоб мирною снова была земля,
Чтоб ласково вновь колосились поля,
Живыми вернулись домой сыновья...
Разве этого мало?

Е.Емельянова

**Ұлы Отан соғысы жылдарындағы
Шахтинск аймағының тыл
еңбеккерлерінің тізімі**

**Список тружеников тыла
Шахтинского региона
в годы Великой Отечественной войны.**

**Ордендермен және медальдармен марапатталған тыл
еңбеккерлері**

Труженики тыла, награжденные орденами и медалями

№	Фамилия, Имя, Отчество	Дата рожд.
1	БАГАУТДИНОВ ЗАКАРЬЯНОВИЧ СУНГАТУЛЛА	29.05.1932
2	КАППАСОВ БОЛТАН	20.09.1931
3	ЛЯМКИНА МАРИЯ ИЛЬНИЧНА	29.07.1930
4	СПАСКИХ МИХАИЛ АФАНАСЬЕВИЧ	09.12.1931
5	ЩЕКОЛДИН ИВАН ИВАНОВИЧ	11.09.1930

**Ұлы Отан соғысы жылдарында кемінде алты ай жұмыс
істеген тыл еңбеккерлері**

**Труженики тыла, проработавшие не менее шести месяцев в
годы Великой Отечественной войны.**

1	АБЗАЛОВ ХАРИС ГИЛАЗОВИЧ	15.01.1936
2	АВТОРЕЕВА МАРИЯ АЛЕКСАНДРОВНА	23.01.1935
3	АДАЩЕНКО МАРИЯ ВАСИЛЬЕВНА	01.05.1934
4	АДЫЕВА НАЗИЯ КАДЫРОВНА	16.10.1934
5	АЙЗЯТОВА ФАКИЯ МИННАБЕТДИНОВНА	25.02.1933
6	АЙТБАЕВ СЫПАТАЙ МАГАВИНОВИЧ	02.08.1938
7	АЛЕКСАНДРОВ ИЛЬКА	07.02.1936
8	АЛЕКСЕЕВ ВЛАДИМИР ИВАНОВИЧ	30.03.1936

9	АЛИЕВ АХМЕД АМИРХАН ОГЛУ	10.04.1936
10	АЛИМОВА НИНА ИВАНОВНА	18.05.1936
11	АЛФЕРОВА ЛЮДМИЛА ФЕДОРОВНА	13.10.1934
12	АННЕНКОВА РАЙСА ИВАНОВНА	28.12.1933
13	АНТОНОВА НАДЕЖДА АНДРЕЕВНА	14.08 1933
14	АНТОНОВА НИНА АНДРЕЕВНА	05.05 1934
15	АРТЕМЬЕВА НИНА ФЕДОРОВНА	02.03 1936
16	АСАТОВА МУНИРА МИНУЛОВНА	29.12.1934
17	АСМАТОВА МИННУР ГАЗИЗОВНА	07.07.1933
18	АСЫРОВА НУРФИГАЛЬ ГАРАФУТДИНОВНА	15.04.1932
19	АУБАКИРОВ КЫЙСА	10.04.1934
20	АХМЕТЗЯНОВА РАБИГА ДЕНИСЛАМОВНА	04.12.1931
21	БАБАКОВА ВАЛЕНТИНА ОЛЬГЕРОВНА	19.03.1935
22	БАБКИН АЛЕКСЕЙ ТИХОНОВИЧ	17.02.1932
23	БАКЕНОВА БИБАТ	01.01.1935
24	БАРАНОВА ЕЛЕНА ЛУКЪЯНОВНА	22.08.1932
25	БАТИЩЕВА МАРИЯ ГРИГОРЬЕВНА	06.06.1932
26	БАТТАЛОВА МУНИРА ГАРИФОЗНА	28.08.1934
27	БАХТИЯРОВ НАИЛЬ ХАЗИГАЛИЕВИЧ	08.04.1930
28	БЕЗРУКОВ НИКОЛАЙ МАКСИМОВИЧ	20.12.1931
29	БЕЗРУКОВА ВЕРА СЕМЕНОВНА	08.12.1933
30	БЕЙСЕНОВ БАЛТАБАЙ РАЙМБЕКОВИЧ	25.06.1936
31	БЕЛЬКОВ ИВАН ВАСИЛЬЕВИЧ	22.04 1935
32	БЕЛЬСКАЯ ВАЛЕНТИНА КОНСТАНТИНОВНА	15.01.1935
33	БЕЛЯКОВА ЕКАТЕРИНА КИРИЛЛОВНА	24.03.1930
34	БЕРЕСТНЕВА НИНА СТЕПАНОВНА	16.12 1933
35	БИРЮКОВА АННА СЕРГЕЕВНА	25.08.1930

36	БИТЮЦКОВА АЛЕКСАНДРА ВАСИЛЬЕВНА	25.03.1936
37	БОГДАН ЗИГМУНД ВЛАДИМИРОВИЧ	25.03.1933
38	БОЙКО МАРИЯ АНИСИМОВНА	09.07.1934
39	БОЙКО РАИСА НИКОЛАЕВНА	28.04.1935
40	БОЛЬШАКОВА КЛАРА ПЕТРОВНА	1930
41	БОНДАРЕВА НИНА АЛЕКСЕЕВНА	20.11.1935
42	БОНДАРЬ НИКОЛАЙ ТАРАСОВИЧ	15.02.1932
43	БОРГУЛЬ ТАМАРА ГЕОРГИЕВНА	20.10.1934
44	БОРОДУЛИНА ЗОЯ АЛЕКСЕЕВНА	08.03.1932
45	БУДАРИНА ВАЛЕНТИНА ГРИГОРЬЕВНА	26.11.1936
46	БУЛЯЙКИНА ОЛЬГА ИВАНОВНА	11.11.1934
47	БУРМИСТРОВ НИКОЛАЙ ВЛАДИМИРОВИЧ	03.11.1936
48	БУТАКОВА РИММА ГЕОРГИЕВНА	08.03.1934
49	БУТЕНИНА НИНА ДМИТРИЕВНА	12.04.1932
50	БУЧКОВА АННА НИКОЛАЕВНА	14.02.1932
51	БЫЧКОВА АННА ВЛАДИМИРОВНА	24.01.1935
52	БЯКОВ ВИКТОР ЕГОРОВИЧ	26.11.1933
53	ВАГНЕР ЗИНАИДА АНДРЕЕВНА	17.05.1935
54	ВАГНЕР ЛЮДМИЛА ПАВЛОВНА	25.01.1932
55	ВАЛЕЕВА АМИНА ФАХРТДИНОВНА	10.11.1932
56	ВАЛИЕВ ФАРИТ ИСЛАМОВИЧ	14.05.1934
57	ВЕРЕВКИНА ВАЛЕНТИНА ПЕТРОВНА	14.07 1933
58	ВЛАДИМИРОВА ВАЛЕНТИНА ПЕТРОВНА	10.02 1931
59	ВЛАСОВА МАТРЕНА МИХАЙЛОВНА	22 03 1933
60	ВОЛОДЯШКИНА ТАТЬЯНА ВАСИЛЬЕВНА	05.12.1933
61	ВОЛОШЕНЮК ВАЛЕНТИНА ПАВЛОВНА	25.10.1935
62	ВЫСОЦКАЯ МАРИЯ ИВАНОВНА	01.01.1933

63	ГАБИДУЛЛИНА ГАУХАРИЯ НАЗМЕЕВНА	02.12.1933
64	ГАВРИЛОВА МАРИЯ МИХАЙЛОВНА	20.06.1936
65	ГАЙНУТДИНОВ АБДУЛНУР САЙФУТДИНОВИЧ	17.02.1935
66	ГАЙНУТДИНОВА ТАГИРА ВАЛИЕВНА	30.09.1931
67	ГАЙНУТДИНОВА ФЕРДАУС ШАРИПОВНА	20.02.1931
68	ГАЛИАКБЕРОВА РАБИГА ХАЛИСОВНА	15.08.1932
69	ГАЛИМОВА НАСИХА ГАБДРАХИМОВНА	13.10.1936
70	ГАЛИНА ОЛЬГА ЕГОРОВНА	14.07.1935
71	ГАРБУЗОВ НИКОЛАЙ ИВАНОВИЧ	01.01.1935
72	ГАФИЕВА МУНИБА	03.12.1935
73	ГЕРАСИМЕНКО ГРИГОРИЙ УЛЬЯНОВИЧ	02.01.1931
74	ГЕРАСИМЕНКО НАТАЛЬЯ ФЕДОРОВНА	15.08.1936
75	ГЕРАСИМОВА ЕВГЕНИЯ ВАСИЛЬЕВНА	14.11.1935
76	ГЕРИНГ ЗИНАИДА АНДРЕЕВНА	15.05.1932
77	ГЛАЗЫРИНА ЛЮДМИЛА ИВАНОВНА	05.01.1934
78	ГОЛИКОВА АНАСТАСИЯ АНИСИМОВНА	01.03.1936
79	ГОЛОДНЮК МАЯ ЯКОВЛЕВНА	27.05.1935
80	ГОРДЕЕВ АЛЕКСАНДР ИВАНОВИЧ	13.03.1932
81	ГОРЬКОВЕНКО ЛЕОНИД АНДРЕЕВИЧ	28.06.1931
82	ГОРЯЙНОВА НИНА ИВАНОВНА	08.12.1937
83	ГОРЯЙНОВА МАРИЯ КИРИЛЛОВНА	05.01.1936
84	ГРЕБЕННИКОВ ИВАН ГРИГОРЬЕВИЧ	08.08.1930
85	ГРИШИНА АННА НИКОЛАЕВНА	08.03.1931
86	ГРОМОВА ИРИНА ИГНАТЬЕВНА	08.08.1931
87	ГУГЛЯ ПЕТР КОНСТАНТИНОВИЧ	18.07.1936
88	ГУРОВА ЛЮБОВЬ ИВАНОВНА	22.09.1932
89	ГУЧИГОВ ХАМИД	23.02.1934

90	ДЁ АННА	05.02.1932
91	ДАНШЕЕВА ПУХАР	08.08.1933
92	ДЕВЯШИЧА ГУТЯ ИЛЬНИЧНА	16.02.1933
93	ДИСТАНОВ ГАЛИМЪЯН САЕТГАЛИЕВИЧ	03.04.1933
94	ДМИТРИЕВА ЛИДИЯ НИКОЛАЕВНА	27.08.1931
95	ДОНСКИХ АЛЕКСАНДР ДАНИЛОВИЧ	05.03.1932
96	ДОСТОВАЛОВА МАРИЯ ДМИТРИЕВНА	16.08.1935
97	ДРЕВЕЛЬ ВАСИЛИЙ ИВАНОВИЧ	01.01.1932
98	ДРЕВЕЛЬ НАДЕЖДА АНДРЕЕВНА	26.01.1931
99	ДРОЗДЕЦКАЯ ВАЛЕНТИНА ПАВЛОВНА	22.01.1936
100	ДУБАНЕВИЧ АННА ПЕТРОВНА	17.12.1930
101	ДУБИНИНА МАРИЯ АНДРЕЕВНА	17.08.1931
102	ДУДАРЕВА ЛЮБОВЬ ПАВЛОВНА	27.12.1932
103	ДУНДАРЕВ КОНСТАНТИН ФЕДОРОВИЧ	10.07.1932
104	ДЫННИК НИНА ГАВРИЛОВНА	27.12.1931
105	ЕВЕРКИНА СЕРАФИМА ВАСИЛЬЕВНА	20.05.1931
106	ЕВСТИФЕЕВА АЛЕКСАНДРА ИВАНОВНА	15.09.1930
107	ЕВТИН АНАТОЛИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ	16.02.1935
108	ЕРЕМИНА АННА НИКОЛАЕВНА	24.06.1935
109	ЕРМАКОВА ПЕЛАГЕЯ ИЛЬНИЧНА	08.07.1934
110	ЕРМЕКБАЕВ ХАДЫР ШАРИПОВИЧ	29.05.1936
111	ЖАЧИК НИНА ПЕТРОВНА	18.07.1933
112	ЖИГОРЕВА АННА НИКОЛАЕВНА	05.09.1933
113	ЖИГУЛИН МИХАИЛ ВАСИЛЬЕВИЧ	01.06.1932
114	ЖИГУЛИНА АНАСТАСИЯ АЛЕКСАНДРОВНА,	21.01.1930
115	ЖУЛИНА МАРИЯ МИХАЙЛОВНА	07.11.1932
116	ЗАКИРОВ МАХМУТ МУХАМЕТШОВИЧ	01.02.1935

117	ЗАКИРОВА РАШИДА ГАЛИЕВНА	17.12.1936
118	ЗАХАРЧЕНКО НИКОЛАИ ЕФИМОВИЧ	07.04.1936
119	ЗАХАРЧЕНКО НИНА ЯКОВЛЕВНА	01.02.1938
120	ЗЕЗЮЛЯ НИКОЛАЙ АЛЕКСЕЕВИЧ	15.08.1935
121	ЗИГАНШИНА САВДИЯ ХАНАФИЕВНА	30.03.1934
122	ЗОТОВ АЛЕКСЕЙ ИВАНОВИЧ	18.08.1935
123	ЗУБАРЕВА НАДЕЖДА ПАВЛОВНА	24.09.1934
124	ЗЫКОВА ЗИНАИДА САВЕЛЬЕВНА	22.10.1935
125	ИБРАГИМОВА ТАГЗИМА ГАБДУЛЛОВНА	15.12.1934
126	ИВАНОВ ГЕННАДИЙ АНДРЕЕВИЧ	09.12.1935
127	ИВАНОВ НИКОЛАЙ АРСЕНТЬЕВИЧ	14.03.1936
128	ИВАНОВА ЛИДИЯ ИВАНОВНА	10.08.1931
129	ИГНАТЧЕНКО ЕЛЕНА СЕМЁНОВНА	01.02.1936
130	ИГНАТЬЕВА АЛЕКСАНДРА ГРИГОРЬЕВНА	14.02.1934
131	ИЗОТОВА МАРИЯ ЛЮДВИКОВНА	20.09.1933
132	ИЛЬГИС АННА ИВАНОВНА	27.04.1932
133	ИЛЬИНА АННА ВАСИЛЬЕВНА	01.08.1931
134	ИМАНКУЛОВА ТУЛЕУГАЙША	15.02.1935
135	ИСАЕВА АННА ВАСИЛЬЕВНА	08.12.1932
136	ИСАКОВА АННА ИВАНОВНА	01.06.1935
137	КАДОЧКИНА ВЕРА ГЕОРГИЕВНА	12.08.1935
138	КАДЫРОВ ШАМИЛЬ ХАБИБРАХМАНОВИЧ	01.04.1934
139	КАЛАЕВ ХАСЯН АЛИМОВИЧ	08.02.1932
140	КАРИБАЕВА КУЛПАН	08.03.1936
141	КАРИМОВА САНИЯ ГАБДРАКИПОВНА	01.02.1935
142	КАРПОВА ЗИНАИДА МИХАЙЛОВНА	25.08.1936
143	КВАСОВА АННА ТИМОФЕЕВНА	11.02.1931

144	КЕЙЦ КАРЛ ИВАНОВИЧ	29.01.1934
145	КЕТРИС ЕВДОКИЯ ГРИГОРЬЕВНА	26.05.1931
146	КИМ МАТРЕНА АРХИПОВНА	10.04.1932
147	КИПАРЕНКО ВАЛЕНТИНА СЕРГЕЕВНА	21.04.1930
148	КИРИЛЛОВ АЛЕКСАНДР ГАВРИЛОВИЧ	05.12.1934
149	КЛЕЙМЕНОВА КЛАВДИЯ СТЕПАНОВНА	04.11.1934
150	КЛИМОВА МАРИЯ СЕЛИВЕРСТОВНА	25.11.1931
151	КНЯЗЬКИНА РАИСА АЛЕКСАНДРОВНА	14.10.1935
152	КОБЗЕВА НАДЕЖДА ИВАНОВНА	28.07.1928
153	КОВАЛЬЧУК ЕВГЕНИЯ АЛЕКСАНДРОВНА	23.02.1936
154	КОВТУНОВА АННА ПЕТРОВНА	27.05.1930
155	КОМОВ ВАСИЛИЙ СЕРГЕЕВИЧ	19.02.1933
156	КОНЮШОВА МАРИЯ ВАСИЛЬЕВНА	14.01.1933
157	КОПЕЙКИНА ПРАСКОВЬЯ ПАВЛОВНА	09.06.1936
158	КОПЫЛОВА АГРИПИНА ФЕДОРОВНА	07.07.1930
159	КОРКИНА АВГУСТИНА МИХАЙЛОВНА	15.11.1930
160	КОРНЕВ СТЕПАН ЯКОВЛЕВИЧ	15.06.1935
161	КОРОЛЕВ АНДРЕЙ НИКОЛАЕВИЧ	22.02.1931
162	КОРОЛЕВА ВАЛЕНТИНА ПАВЛОВНА	11.07.1934
163	КОРЧИНСКИЙ ИВАН ГРИГОРЬЕВИЧ	05.02.1934
164	КОСТЕЛЬЦЕВА ЕВДОКИЯ ГАВРИЛОВНА	01.04.1932
165	КОСТЕЛЬЦЕВА ЛЮБОВЬ МАТВЕЕВНА	18.09.1935
166	КОСТЕНКО ФЕНЯ ИВАНОВНА	30.09.1930
167	КОСТЮК НИНА ВАСИЛЬЕВНА	31.08.1936
168	КОТОВА ВАЛЕНТИНА ИВАНОВНА	02.11.1931
169	КОЩЕЕВА ТАИСИЯ ФЕДОРОВНА	02.05.1936
170	КРАСНОПЕРОВА ЛИДИЯ СТЕПАНОВНА	03.02.1936

171	КРИВОРУЧКО АЛЕКСАНДР ИОСИФОВИЧ	13.05.1936
172	КРУПИНА МАРИЯ АЛЕКСАНДРОВНА	05.05.1935
173	КРЫЛОВ ЕГОР СТЕПАНОВИЧ	05.05.1935
174	КУЗНЕЦОВ НИКОЛАЙ АНДРЕЕВИЧ	28.08.1935
175	КУЗНЕЦОВА ВАЛЕНТИНА СЕРГЕЕВНА	01.01.1932
176	КУЗЬМЕНКО АНТОНИНА АЛЕКСЕЕВНА	13.05.1935
177	КУЛАГИНА ТАМАРА ЕФИМОВНА	10.03.1931
178	КУЛИБАБА АННА ФЕДОРОВНА	17.07.1935
179	КУРКОВ АНАТОЛИЙ ПЕТРОВИЧ	13.07.1936
180	КУРКОВА ВЕРА КОНСТАНТИНОВНА	20.06.1934
181	ЛАБУНСКАЯ ЕКАТЕРИНА СЕМЕНОВНА	29.11.1935
182	ЛАВРИН ГЕННАДИЙ ПЕТРОВИЧ	31.01.1935
183	ЛАЗАРЕВА МАРИЯ МИХАИЛОВНА	26.07.1935
184	ЛЕБЕДЕВА АНАСТАСИЯ ИВАНОВНА	12.03.1935
185	ЛЕПЧАНСКАЯ МАРИЯ НИКОЛАЕВНА	30.08.1934
186	ЛИСКЕ ВАРВАРА СТЕПАНОВНА	01.01.1930
187	ЛИХОДЕДОВА МАРИЯ ФЕДОТОВНА	25.07.1935
188	ЛОБОВА ЕКАТЕРИНА ЕВДОКИМОВНА	14.01.1933
189	ЛОМАКИНА ИРМА ЕГОРОВНА	30.05.1937
190	ЛОМУХИНА АНТОНИНА ГРИГОРЬЕВНА	19.08.1930
191	ЛОПУТЦКИЙ ИВАН АНДРЕЕВИЧ	01.01.1935
192	ЛУБИНСКАЯ РАИСА УЛЬЯНОВНА	09.09.1927
193	ЛЫСЕНКО НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВИЧ	18.12.1933
194	ЛЯПКОВА АНТОНИНА ГРИГОРЬЕВНА	21.03.1931
195	МАЙОРОВ ВАСИЛИЙ ПЕТРОВИЧ	29.07.1935
196	МАКАРЕНКО ВАРВАРА ИВАНОВНА	18.07.1932
197	МАКЕЕВА ИРИНА СЕМЁНОВНА	21.11.1930

198	МАКСУДОВ ИНЕЛЬ РАХИМОВИЧ	28.01.1935
199	МАЛЫШЕВА ЕКАТЕРИНА МАКСИМОВНА	29.06.1935
200	МАНЬКО ПЕТР ЛУКЪЯНОВИЧ	17.07.1934
201	МАРКОВ ИВАН НИКОЛАЕВИЧ	24.06.1933
202	МАТИГУЛЛИНА ФАНИЯ ВАЛЕЕВНА	20.02.1932
203	МЕДВЕДЕВА ЛЮБОВЬ ПЕТРОВНА	13.09.1933
204	МЕЛЕНТЬЕВ НИКОЛАЙ ИВАНОВИЧ	09.06.1933
205	МЕЛЬНИКОВ ЛЕОНИД ФЕДОРОВИЧ	05.04.1934
206	МЕРЗЛЯКОВА ЛЮБОВЬ ИВАНОВНА	25.04.1935
207	МЕРКУЛОВ АНАТОЛИЙ ИВАНОВИЧ	16.03.1936
208	МИНКИНА НАЗИРЯ ИСХАКОВНА	17.08.1934
209	МИХАЙЛОВА АНАСТАСИЯ МИХАЙЛОВНА	01.12.1934
210	МИШИН ВЛАДИМИР ЗАХАРОВИЧ	14.10.1932
211	МИЩЕНКОВ НИКОЛАЙ ДМИТРИЕВИЧ	09.05.1932
212	МОИСЕЕВА СВЕТЛАНА ВАСИЛЬЕВНА	17.06.1932
213	МОРОЗОВА АННА ПАВЛОВНА	17.09.1924
214	МОСКАЛЕВА АНАСТАСИЯ МИХАЙЛОВНА	12.11.1931
215	МОТОРГИН ВЛАДИМИР АЛЕКСЕЕВИЧ	10.06.1934
216	МУКОВНИНА КЛАВДИЯ ИВАНОВНА	13.01.1934
217	МУРАЕВА ЛУКЕРЬЯ ФЕДОСЕЕВНА	24.01.1930
218	МУРУМБАЕВ АБИЛЬБЕК	07.03.1935
219	МУЧНИК АЛЕКСАНДРА СТЕПАНОВНА	20.10.1930
220	НАСИБУЛЛИН МИДХАТ ГАТЕЕВИЧ	24.12.1931
221	НАСИБУЛЛИНА МАГРУЙБИКА ФАХРУТДИНОВНА	23.09.1930
222	НЕНАХОВА МАРИЯ ВАСИЛЬЕВНА	26.02.1930
223	НЕСТЕРЧУК РАИСА ЕФРЕМОВНА	10.06.1936
224	НИКИТИНА НИНА СЕМЕНОВНА	02.04.1934

225	НИКОЛАЕНКО ЕЛЕНА ИВАНОВНА	26.05.1936
226	НИКОНОВ ИВАН ВЛАДИМИРОВИЧ	13.09.1936
227	НОВОЖИЛОВ ВИТАЛИЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ	16.02.1933
228	НУРМАГАНОВА НУРИЛА КАБДУЛЛИНОВНА	03.03.1934
229	ОРЛОВ ВЛАДИМИР АФАНАСЬЕВИЧ	16.04.1932
230	ОРЛОВА ВЕРА АЛЕКСЕЕВНА	14.08.1933
231	ПАВЛЕНКО ЛЮБОВЬ НИКОЛАЕВНА	02.09.1935
232	ПАВЛОВ НИКОЛАЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ	10.06.1935
233	ПАК РОМАН АЛЕКСАНДРОВИЧ	20.05.1931
234	ПАНФИЛОВ АЛЕКСАНДР СТЕПАНОВИЧ	18.03.1931
235	ПАПАЙ АННА ТРОФИМОВНА	02.04.1935
236	ПАРОШИНА ВАЛЕНТИНА СЕМЕНОВНА	24.03.1935
237	ПАХОМОВА НАДЕЖДА ПЕТРОВНА	15.09.1936
238	ПЕРВЯКОВ ЛЕОНИД ПЕТРОВИЧ	24.07.1932
239	ПЕРЕВЫШИНА МАРИЯ ГАВРИЛОВНА	19.09.1933
240	ПЕРЕПЕЛКИН АЛЕКСАНДР ВИКТОРОВИЧ	02.06.1931
241	ПИСАРЕВА ОЛЬГИНА АЛЕКСАНДРОВНА	05.12.1936
242	ПISKУНОВА АЛЕКСАНДРА ПЕТРОВНА	10.08.1934
243	ПЛЕХАНОВА ЕВДОКИЯ НИКОЛАЕВНА	17.03.1931
244	ПЛЮНИС АГРАФЕНА ИВАНОВНА	28.09.1934
245	ПЛОТНИКОВА СОФЬЯ ФЕДОРОВНА	06.02.1933
246	ПЛУЖНИКОВ ФЕДОР БОРИСОВИЧ	14.01.1931
247	ПОГАДАЕВА НИНА ФИЛИППОВНА	29.12.1931
248	ПОГОДАЕВА ТАИСА ИВАНОВНА	18.02.1933
249	ПОГРЕБНАЯ ЕВДОКИЯ МАКСИМОВНА	24.02.1934
250	ПОЛИГЕНКИНА ВАРВАРА ФЕДОРОВНА	20.10.1931
251	ПОЛЫНИНА ЗОЯ ПЕТРОВНА	07.10.1932

252	ПОЛЯНСКАЯ СТАНИСЛАВА ИОСИФОВНА	05.12.1930
253	ПОНОМАРЕВ ЕВГЕНИЙ ФЕДОРОВИЧ	17.03.1931
254	ПОСОХОВА НАДЕЖДА ВАСИЛЬЕВНА	01.02.1936
255	ПРИБЫТОК ЛЮБОВЬ НИКОЛАЕВНА	10.09.1934
256	ПРИСТРОЙКИНА ВЕРА СЕРГЕЕВНА	07.03.1934
257	ПРОХОРОВА НИНА ИВАНОВНА	29.07.1933
258	ПРОШКИНА ЗИНАИДА ПЕТРОВНА	22.09.1931
259	ПТИЦЫН ВИТАЛИЙ СЕМЕНОВИЧ	12.06.1932
260	РАКИШЕВ ГАЙНИДЕН	15.05.1934
261	РЕВЕГА АНАТОЛИЙ ИВАНОВИЧ	17.07.1931
262	РОДИНА ВАЛЕНТИНА ЯКОВЛЕВНА	05.08.1934
263	РОМАНЕНКОВА МАРФА ГЕОРГИЕВНА	11.10.1930
264	РУСЯЕВ АЛЕКСЕЙ ИВАНОВИЧ	10.08.1929
265	РЫБКИНА НАДЕЖДА МАКСИМОВНА	19.11.1933
266	РЯБОКОН НИНА САВЕЛЬЕВНА	14.11.1935
267	РЯБЧЕНКО НАДЕЖДА ФЕДОСЕЕВНА	04.04.1933
268	РЯЗАПОВ МИРГАЛИ ЯХИЕВИЧ	23.04.1935
269	САБЕРЗЯНОВА МИНЗИФА МУСТАФАЕВНА	20.07.1936
270	САБИРОВ РИНАД ХАКИМЗЯНОВИЧ	05.12.1935
271	САГИТОВА ГУЛЬФИЯ	05.12.1933
272	САДРИЕВ АНФАС СУЛЕЙМЕНОВИЧ	17.08.1936
273	САЙБУЛАТОВ ТАУС БАТЫРОВИЧ	01.01.1936
274	САЙФУЛЛИНА МУСЛИМА НУРУТДИНОВНА	01.03.1934
275	САМАРЦЕВА АНАСТАСИЯ ИВАНОВНА	25.08.1935
276	САХАБИЕВА АКЛИМЯ АХМЕТОВНА	25.03.1935
277	СЕРГИЕНКО ВАЛЕНТИНА ПЕТРОВНА	18.08.1933
278	СЕРИКПАЕВ МЕРДЕН	20.01 1930

279	СИВЦОВА МАРИЯ МИХАЙЛОВНА	06.08.1933
280	СИДОРОВ ГРИГОРИЙ ВАСИЛЬЕВИЧ	14.02.1928
281	СИМОНЫК АНАСТАСИЯ ИВАНОВНА	08.07.1931
282	СКИБИНА НИНА ФИЛИППОВНА	14.01.1930
283	СМИРНОВА ЕВДОКИЯ КОНДРАТЬЕВНА	23.01.1932
284	СНЕГИРЕВА ЮЛИЯ ПЕТРОВНА	28.07.1933
285	СОВЗИХАНОВ ХАЗИП КАНАФЕЕВИЧ	03.04.1934
286	СОКОЛОВА ЛИДИЯ ПРОКОПЬЕВНА	30.12.1933
287	СОКОЛОВА НИНА НИКОЛАЕВНА	01.10.1933
288	СОКОЛЬНИКОВ ЛЕОНИД НИКОЛАЕВИЧ	20.07.1932
289	СОЛДАЕВА НАДЕЖДА ПЕТРОВНА	10.05.1936
290	СОЛОВЬЕВА АЛЕКСАНДРА ИВАНОВНА	06.11.1933
291	СОЛОДКОВ ВЛАДИЙ ПЕТРОВИЧ	19.02.1935
292	СОРОГИНА ВАЛЕНТИНА ГРИГОРЬЕВНА	04.05.1931
293	СОСНИНА ВАЛЕНТИНА ИВАНОВНА	02.01.1932
294	СОХИНА НАДЕЖДА ГЕОРГИЕВНА	27.09.1934
295	СПИРИДОНОВА АННА ТИМОФЕЕВНА	14.09.1933
296	СТАРОВОЙТ АНТОН ДЕТЕТОВИЧ	19.07.1934
297	СТЕЖКО ЗИНАИДА ВАСИЛЬЕВНА	25.12.1928
298	СТИХИЛЯС ВАЛЕНТИНА ФЕДОРОВНА	14.01.1932
299	СТОЙЛОВА ВЕРА НИКОЛАЕВНА	17.12.1934
300	СТОЛЯРОВА МАРИЯ ЛЕОНТЬЕВНА	30.07.1933
301	СУРГАЕВА ЕКАТЕРИНА ФОМИЧНА	01.01.1930
302	СУРКОВА АННА КОНСТАНТИНОВНА	03.04.1930
303	СЯРОВ ВАСИЛИЙ ИВАНОВИЧ	30.01.1936
304	СЯРОВА ВЕРА БОРИСОВНА	25.10.1936
305	ТАРАБРИНА МАРИЯ ВАСИЛЬЕВНА	15.02.1932

306	ТАРАСОВА АННА ЗИНОВЬЕВНА	26.11.1931
307	ТАРАСОВА МАРИЯ САМОЙЛОВНА	08.03.1933
308	ТЕРЁХИНА ЭВЕЛИНА ФРАНЦЕВНА	16.11.1932
309	ТЕТЮХИНА ЕВГЕНИЯ ИВАНОВНА	27.12.1930
310	ТИМОФЕЕВА АННА ИВАНОВНА	18.01.1935
311	ТИШКОВСКАЯ ВАЛЕНТИНА ЕГОРОВНА	24.11.1934
312	ТЛЯШЕВ ХАНИФ ХАЗВАЛИЕВИЧ	03.01.1933
313	ТОВСТОЛУЖЕНСКИЙ АЛЕКСЕЙ МИХАЙЛОВИЧ	11.05.1931
314	ТОКМУРЗИН ТИМЕРБУЛАТ МУРАТОВИЧ	15.10.1934
315	ТОКУН НАДЕЖДА СТЕПАНОВНА	29.03.1936
316	ТОЛКАЧ ЕЛЕНА ВАСИЛЬЕВНА	22.11.1935
317	ТОЛМАЧЁВ ВИКТОР МИХАЙЛОВИЧ	15.02.1935
318	ТУДВАСЕВ ЯКОВ ФИЛИППОВИЧ	26.11.1931
319	ТУТУРОВА НАТАЛЬЯ МАКАРОВНА	18.01.1934
320	УДИЛОВА ОЛЬГА ПАВЛОВНА	17.11.1935
321	УЛАСЕВИЧ ТАТЬЯНА СЕМЕНОВНА	16.07.1936
322	УШАКОВА ОЛЬГА СТЕФАНОВНА	12.02.1936
323	УШНУРЦЕВ ВИТАЛИЙ ИВАНОВИЧ	08.09.1933
324	УШНУРЦЕВА ЛИДИЯ НИКОЛАЕВНА	07.04.1935
325	ФЁДОРОВА МАРИЯ МАКСИМОВНА	07.11.1933
326	ФАЛОНОВ ИВАН НИКОНОРОВИЧ	14.07.1937
327	ФАТКУЛЛИН РАШИТ КУРМАНГАЛИЕВИЧ	12.08.1935
328	ФЕДЕРЯГИНА ТАИСЬЯ ИОСИФОВНА	17.10.1933
329	ФЕДОРОВА ЕКАТЕРИНА ТЕРЕНТЬЕВНА	14.05.1932
330	ФЕДУНЬ ВАЛЕНТИНА ВАСИЛЬЕВНА	09.07.1935
331	ФЕТИСОВА АЛЕКСАНДРА ГЕОРГИЕВНА	05.06.1930

332	ФИЛИНСКАЯ ВЛАДИСЛАВА СТАНИСЛАВОВНА	12.11.1932
333	ФОКИНА ВАЛЕНТИНА СЕРГЕЕВНА	10.06.1932
334	ФРИЗЕН ВАРВАРА ЛУКЪЯНОВНА	02.07.1930
335	ФРОЛОВА НАДЕЖДА ПАВЛОВНА	17.05.1933
336	ФУРСЕЙ ТАТЬЯНА НИКИТИЧНА	04.01.1931
337	ХАКИМУЛЛИНА ТАСЛИМА ГАЗИМЗЯНОВНА	26.03.1935
338	ХАМКОВ ИВАН АЛЕКСЕЕВИЧ	14.04.1936
339	ХВАН АЗАЛИЯ ПЕТРОВНА	26.05.1935
340	ХМЫЗЕНКО ЗИНАИДА ФЕДОРОВНА	06.08.1931
341	ХОМЧЕНКО ЗИНАИДА АЛЕКСЕЕВНА	02.01.1936
342	ХРУПОВА ТАТЬЯНА ИВАНОВНА	02.10.1934
343	ЦАРЕВА АНАСТАСИЯ ВАСИЛЬЕВНА	25.04.1932
344	ЧИКИШЕВА АННА АРТЕМЬЕВНА	18.03.1930
345	ЧИКУРОВ АЛЕКСАНДР ПРОХОРОВИЧ	27.08.1936
346	ЧИРКОВА ВАЛЕНТИНА ИВАНОВНА	14.11.1936
347	ЧУВИКОВА МАРИЯ ГРИГОРЬЕВНА	14.10.1933
348	ЧУРКИНА ТАТЬЯНА АНДРЕЕВНА	02.01.1936
349	ЧЮЛАДА ЛЕОНАС-ЛЮДВИКАС ИОНОВИЧ	27.08.1932
350	ШАВАЛИЕВА ЕЛИЗАВЕТА ФЕДОРОВНА	12.08.1934
351	ШАЙКИН АЛЕКСЕЙ МАКСИМОВИЧ	20.02.1932
352	ШАЙКИНА ЛИДИЯ АЛЕКСАНДРОВНА	15.02.1934
353	ШАРИПОВА КАМИЛЯ ХАНОВНА	23.02.1935
354	ШАРОВА ЗОЯ КОНСТАНТИНОВНА	19.08.1936
355	ШАТИЛОВА РАИСА ВАСИЛЬЕВНА	05.08.1931
356	ШАУРМАН САМУИЛ КАРЛОВИЧ	04.04.1929
357	ШВАРОВА МАРИЯ ДМИТРИЕВНА	15.01.1935

358	ШАЯХМЕТОВА ХАЛИДА АХМАДЛИСЛАМОВНА	08.09.1927
359	ШВЕЦОВА ЛИДИЯ ПАВЛОВНА	13.06.1937
360	ШЕРДАКОВ ЕВГЕНИЙ АЛЕКСЕЕВИЧ	24.09.1935
361	ШИЛОВА ЛИДИЯ МИХАЙЛОВНА	12.03.1936
362	ШИРОЧЕНКОВА ВЕРА ПЕТРОВНА	05.09 1930
363	ШИШКИНА АННА ИВАНОВНА	18.12.1934
364	ШКУРСКАЯ ГАЛИНА НИКИФОРОВНА	15.10.1935
365	ШМАКОВ ИВАН АНДРЕЕВИЧ	06.12.1935
366	ШМОТОВА МАРИЯ КОНСТАНТИНОВНА	12.02.1930
367	ШНАУКШТА НИНА АНТОНОВНА	09.11.1935
368	ШТОЛЬ ТАМАРА НИКОЛАЕВНА	30.04.1936
369	ШУПИК АННА МАКСИМОВНА	01.05.1933
370	ЭЛЬМУРЗАЕВА ЗИНАИДА ИВАНОВНА	07.05.1935
371	ЭРБАХ ИРАИДА АЛЕКСАНДРОВНА	10.08.1935
372	ЮСУПОВА НАЗИРА РУСТЕМХАНОВНА	18.08.1931
373	ЮШКОВА ЕКАТЕРИНА ПАВЛОВНА	23.12.1930
374	ЮШКОВА ИРАИДА СЕРГЕЕВНА	10.08.1933
375	ЯЛЫМОВА ТАЛИБА ГНИЯТОВНА	16.02.1931
376	ЯНГАЕВА ХАСИБА АЛИЕВНА	03.09.1934
377	ЯРОСЛАВЦЕВА ТАТЬЯНА ИВАНОВНА	10.09.1930

Тыл еңбеккерлерінің фотогалереясы

Фотогалерея тружеников тыла

Адащенко Мария Васильевна

Адыева Назия Кадыровна

**Айзятова Факия
Миннабетдиновна**

Алиев Ахмед Амирхан Оглу

**Антонова Надежда
Андреевна**

Баранова Елена Лукьяновна

Бакенова Бибат

**Бударина Валентина
Григорьевна**

Вагнер Зинаида Андреевна

Валеева Мукарема Бареевна

**Владимирова Валентина
Петровна**

**Гайнутдинов Абдулнур
Сайфутдинович**

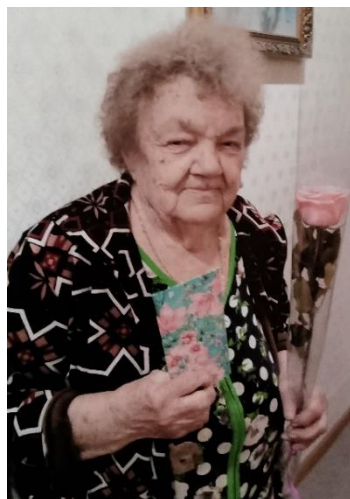
Галимова Насиха Габдрахимовна

Даншеева Пухар

***Евтин Анатолий
Константинович***

Зубарева Надежда Павловна

Кадочкина Вера Георгиевна

***Копылова Агриппина
Федоровна***

Костельцева Любовь Матвеевна

***Красносельская Елизавета
Васильевна***

Крупина Мария Александровна

Кулемина Фаина Федоровна

Макеева Ирина Семеновна

Матигуллина Фания Валеевна

***Насибуллина Магрыйбика
Фахрутдиновна***

Писарева Ольгина Александровна

Погодаева Таиса Ивановна

Прошкина Зинаида Петровна

Ракишев Гайниден

***Сайфуллина Муслима
Нурутдиновна***

Сахабиева Акмиля Ахметовна

Соколова Нина Николаевна

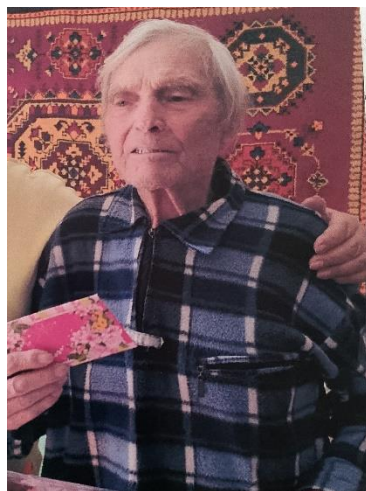
Старовойт Антон Деметович

Сук Клавдия Павловна

***Таранухина Валентина
Герасимовна***

***Токмурзин Тимербулат
Муратович***

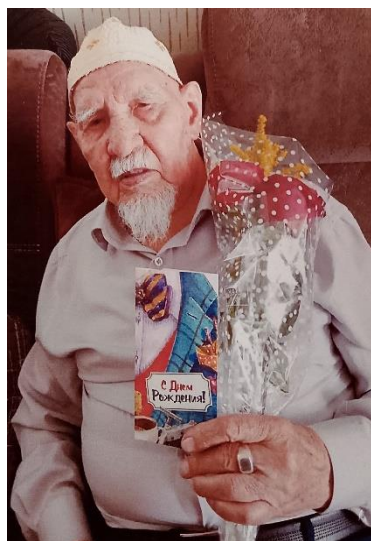
Тутурова Наталья Макаровна

Ушнурцев Виталий Иванович

Ушнурцева Лидия Николаевна

**Фаткуллин Рашит
Курмангалиевич**

Фролова Надежда Павловна

Фурсей Татьяна Никитична

Чувикова Мария Григорьевна

Чуркина Татьяна Андреевна

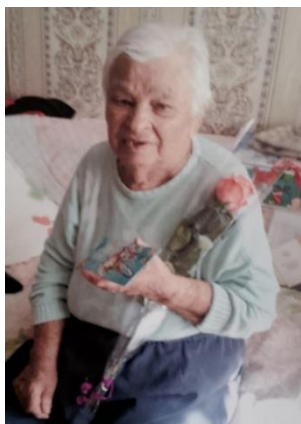
Чупека Раиса Васильевна

**Шаяхметова Халида
Ахмадлисламовна**

**Шифельбейн Мария
Кузьминична**

**Шкурская Галина
Никифоровна**

**Ярославцева Татьяна
Ивановна**

Есімдер көрсеткіші: Именной указатель:

Адащенко Мария Васильевна	121
Адыева Назия Кадыровна	121
Айзятова Факия Миннабетдиновна	121
Алиев Ахмед Амирхан Оглу	121
Антонова Надежда Андреевна	122
Аубакиров Кыйса	66
Әубәкіров Қиса	16
Баранова Елена Лукьяновна	122
Бакенова Бибат	122
Бирюкова Анна Сергеевна	18, 68
Большакова Клара Петровна.	20, 70
Бударина Валентина Григорьевна	122
Бутенина (Стежко) Зинаида Васильевна	22, 72
Вагнер Зинаида Андреевна	123
Валеева Мукарема Бареевна	123
Владимирова Валентина Петровна	123
Гайнутдинов Абдулнур Сайфутдинович	123
Галимова Насиха Габдрахимовна	124
Герасимова Евгения Васильевна	24, 74
Даншеева Пухар	124
Евтин Анатолий Константинович	124
Зубарева Надежда Павловна	124
Кадочкина Вера Георгиевна	125
Қаппасов Болтан (Бексұлтан)	25, 75
Копылова Агриппина Федоровна	125
Костельцева Любовь Матвеевна	27, 77, 125
Красносельская Елизавета Васильевна	31, 81, 125
Крупина Мария Александровна	126
Кузнецова Валентина Сергеевна	33, 83
Кулемина Фаина Федоровна	126
Лубинская Раиса Ульяновна	36, 86
Майорова Галина Яковлевна	39, 88

Макеева Ирина Семеновна	126
Матигуллина Фания Валеевна	126
Мишин Владимир Захарович	41, 90
Морозова Анна Павловна	43, 92
Моторгин Владимир Алексеевич	45, 94
Насибуллина Магруйбика Фахрутдиновна	127
Никонов Иван Владимирович	47, 96
Писарева Ольга Александровна	127
Погодаева Таиса Ивановна	127
Прошкина Зинаида Петровна	127
Ракишев Гайниден	128
Сайфуллина Муслима Нурутдиновна	128
Сахабиева Акмиля Ахметовна	128
Сидоров Григорий Васильевич	49, 98
Соколова Нина Николаевна	128
Старовойт Антон Деметович	129
Стихилис Валентина Федоровна	50, 99
Сук Клавдия Павловна	129
Таранухина Валентина Герасимовна	129
Токмурзин Тимербулат Муратович	129
Тутурова Наталья Макаровна	130
Ушнурцев Виталий Иванович	130
Ушнурцева Лидия Николаевна	130
Фаткуллин Рашит Курмангалиевич	130
Фролова Надежда Павловна	131
Фурсей Татьяна Никитична	131
Чувикова Мария Григорьевна	51, 100, 131
Чупека Раиса Васильевна	132
Чуркина Татьяна Андреевна	131
Шавалиева Елизавета Федоровна	53, 101
Шаурман Самуил Карлович	53, 102
Шаяхметова Халида Ахмадлисламовна	132
Шифельбейн Мария Кузьминична	132
Шкурская Галина Никифоровна	132
Штоль (Пух) Тамара Николаевна	54, 103
Ярославцева Татьяна Ивановна	132

Әдебиеттер тізімі: Список литературы:

Емельянова Е.В. Е Незвестная война. Стихи и очерки. Юбилейный выпуск (с дополнениями) — Ақтобе: 2020. - 312 с.

Жакупова М.А. Тыловые эвакуогоспитали Казахстана и республик Средней Азии (САВО) / М.А. Жакупова. – Астана: Елорда, 2005. – 272 с.

Альпаттина, Г. Құрметті ардагер 80 жасқа толады: [тыл ардагері Қаппасұлы Болтан туралы] /Г. Альпаттина //Шахтинский вестник. - 2008. - 4 апр. - С.5.

Әубәкіров, Қ. Бес жасымда КГБ тергеген: [тыл ардагері Әубәкіров Қиса туралы] /Қ. Әубәкіров //Орталық Қазақстан. - 2018. - 31 мамыр. - Б.4.

Бейсенов Б. Ел ардақтаған ардагер : Тыл ардагері, ел ардақ тұтқан Балтабай Бейсенов. / Б. Бейсенов; сұхбаттасқан Тұрданов А.// Шахтинский вестник. – 2015. - 24 сәуір. - Б.6

Еңбекпен басталған ғұмыр: [тыл ардагері Қаппасұлы Болтан туралы] //Шахтинский вестник. - 2009. - 1 мая. - С.5.

Смағұлов, Ғ. Қабырғасы қиындықта қатайған: [тыл ардагері Қаппасұлы Болтан туралы] /Ғ. Смағұлов //Орта-лық Қазақстан. - 2005. - 17 ақпан. - Б.8.

Алдажуманов К. В тылу - как на фронте: Казахстан внес неоценимый вклад в достижение Победы над фашизмом. / К. Алдажуманов// Казахстанская правда. – 2014. - 9 мая. - С.6

Анкалева О. Ковали победу в тылу: о труженице тыла Климовой А.И. / О. Анкалева// Шахтинский вестник. – 2005.- 22 апр.- С.2.

Анкалева О. Судьба Акимова: о труженике тыла, шахтостроителе и первостроителе поселка Шахан И.А. Акимове. / О. Анкалева// Шахтинский вестник. – 2016.- 7 янв.- С.7

Антонова В. В труде, как в бою: о труженице тыла Л.С. Девочкиной. / В. Антонова// Шахтинский вестник. – 2015. - 6 март. - С.3

Антонова В. Хлеб для победы растили девушки в тылу: о труженице тыла З.А. Бухаловой. / В. Антонова// Шахтинский вестник. – 2008. - 9 мая. - С.3

Бирюков В.С. Дойти до каждого: ветеранскому движению 20 лет. / В.С. Бирюков// Шахтинский вестник. – 2007.- 12 янв.- С.1

Лысенко Н. С уважением к ветерану: к 90 летию труженика тыла Ким Гам Сек. / Н. Лысенко// Шахтинский вестник. – 2014.- 19 дек.- С.3

Майорова Г. А было нам 12 лет...: воспоминания труженицы тыла. / Г. Майорова// Шахтинский вестник. – 2021. - 7 мая. - С.5.

Нашему старожилу исполнилось 90 лет! [о труженике тыла Р. К. Фаткуллине]. // Шахтинский вестник. – 2022.- 12 авг.- С.6

Тапина Д. Поклонимся великим тем годам: о ветеране ВОВ З. Бейсенбаеве и труженице тыла М. Бейсенбаевой]. / Д. Тапина// Шахтинский вестник. – 2015. -13 март. - С.3

Толегенов Б. Жизнь прожита не зря: о труженике тыла Кейц А.И. / Б. Толегенов// Шахтинский вестник. – 2009. - 8 мая. - С.3

Тугжанов Е. Вклад карагандинцев в Великую Победу: к 60 летию Победы. / Е. Тугжанов// Индустриальная Караганда. – 2005. - 7 мая. - С.3

Ресурсы Интернет:

Трудовая опора страны – уникальные материалы о тыле ВОВ. - Текст: электронный // Sputnik Казахстан. - URL: <https://ru.sputnik.kz/20170509/trudovaya-opora-strany---unikalnye-materialy-o-tyle-vov-2203614.html> (дата обращения 2.04.2025)

"Девочки работали на шахтах вместо отцов". Как труженики тыла помогали фронту во время войны. - Текст: электронный // Tengrinews.kz - URL: <https://tengrinews.kz/article/devochki-rabotali-shahtah-vmesto-ottsov-trujeniki-tyila-2031/> (дата обращения 18.04.2025)

КАРАГАНДИНЦЫ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ. - Текст: электронный URL: <https://karaganda.kz/karaganda-gorod-i-krai/36-istoriya-karagandinskoi-oblasti/68-podvig-karagandintsev-v-gody-velikoi-otechestvennoi-voiny/> (дата обращения 22.04.2025)

Дарменова С.А. Карагандинская область в годы Великой Отечественной войны. - Изображение (движущееся, двухмерное): электронное //TJPK stories. - URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LEBVxB8F4Uw> (дата обращения: 21.04.2025)

Одна на всех: помощь Карагандинской области фронту во время ВОВ. - Текст: электронный // Новое tv - URL: <https://novoetv.kz/odna-na-vsex-pomoshh-karagandinskoi-oblasti-frontu-v-vremya-vov/> (дата обращения 15.04.2025)

Вклад в Великую Победу: как Казахстан помогал фронту во время ВОВ. - Текст: электронный // Международное информационное агентство «Казинформ» - URL: https://www.inform.kz/ru/vklad-v-velikuyu-pobedu-kak-kazahstan-pomogal-frontu-vo-vremya-vov_a3647656 (дата обращения 25.04.2025)

Мазмұны:

Оқырмандарға үндеу	6
Шахтинск қаласы ардагерлер кеңесінің құттықтауы	7
Ұлы Отан соғысы кезінде Қарағанды облысының майданға көмегі.	9 - 14
Отан алдындағы еңбекшілер: бет-жүзіндегі тарих.	16 - 54
Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Шахтинск аймағының тыл еңбеккерлерінің тізімі	105 - 120
Тыл еңбеккерлерінің фотогалереясы	121 - 132
Есімдер көрсеткіші	133 - 134
Әдебиеттер тізімі	135 - 137
Мазмұны	138

Содержание :

Обращение к читателям	56
Поздравление Совета ветеранов г. Шахтинска	57
Помощь Карагандинской области фронту во время Великой Отечественной войны.	59 - 64
Труженики тыла: история в лицах.	66 - 103
Список труженников тыла Шахтинского региона в годы Великой Отечественной войны.	105 - 120
Фотогалерея труженников тыла	121 - 132
Именной указатель	133 - 134
Список литературы	135 - 137
Содержание	138

Автор Шахтинск қаласының ардагерлер кеңесі мен мұрағатына библиографиялық көрсеткішті дайындауға көрсеткен көмектері үшін шын жүректен алғыс білдіреді, сондай-ақ тыл еңбеккерлері мен олардың туыстарына ұсынылған құжаттар мен фотосуреттер үшін ризашылығын білдіреді.

Автор выражает искреннюю благодарность Совету ветеранов и архиву города Шахтинска за помощь в подготовке библиографического пособия, а также труженикам тыла и их родственникам — за предоставленные документы и фотографии.

Шығарылымға жауапты: И.А.Калинина – «Шахтинск ОКЖ» КММ
директоры

Құрастырушылар: Е.В. Евсикова - АБҚБ бөлімінің меңгерушісі

Әзірленген: «Шахтинск ОКЖ» КММ, 2025

101601 Қазақстан Республикасы

Қарағанды облысы

Шахтинск қ., Абай даңғылы, 7/1

АБҚБ (ақпараттық-библиографиялық қамтамасыз ету бөлімі)

Телефондары: 8(72156) 5-40-58

Сайт: <http://shahtinsklib.kz>

Ответственный за выпуск: Калинина И.А. – директор КГУ
«Шахтинской ЦБС»

Составители: Евсикова Е.В.- зав. отделом ОИБО

Разработано: КГУ «Шахтинская ЦБС», 2025

101601 Республика Казахстан

Карагандинская область

г. Шахтинск, пр-т Абая Кунанбаева, 7/1

ОИБО (отдел информационного-библиографического обеспечения)

Телефоны: 8(72156) 5-40-58

Сайт: <http://shahtinsklib.kz>

